

Nr 45

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statens stöd åt hästaveln; given Stockholms slott den 30 december 1958.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gösta Netzn

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att senare års tillfälliga stödåtgärder och det mera bestående statliga stödet åt hästaveln skall sammanföras. I konsekvens härmed beräknas för budgetåret 1959/60 till stöd åt hästaveln under reservationsanslaget Befrämjande av husdjursaveln 2 000 000 kronor, varav 750 000 kronor till varmlödsaveln och 1 250 000 kronor till kallblödsaveln.

Den hittillsvarande låneverksamheten från statens lånefond för hästavelns befrämjande föreslås ersatt med statlig kreditgaranti, såvitt avser inköp av avelsdjur och ridhästar, och med bidrag, såvitt gäller uppförande av ridhusanläggningar. Garanti- respektive bidragsramen föreslås för nästa budgetår skola bestämmas till 1 100 000 respektive 400 000 kronor. I samband med omläggningen föreslås slutligen nyssnämnda fond liksom statens hästavelnsfond skola upphöra och behållningarna överföras till förut angivna reservationsanslag.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 december 1958.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars- och finansdepartementen anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Netzén, fråga om *statens stöd åt hästaveln* samt anför därvid följande.

I. Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 juni 1957 tillkallades samma dag landshövdingen B. Fallenius såsom sakkunnig för att verkställa utredning och avgiva förslag beträffande statens fortsatta medverkan till hästavelns befrämjande.

Utredningen, som antagit benämningen 1957 års hästavelsutredning, har den 22 september 1958 avgivit betänkande med förslag rörande hästavelns befrämjande (stencilerat). Under sitt arbete har utredningen haft överläggningar med hästavelsorganisationer samt berörda civila och militära myndigheter. Vidare har samråd ägt rum med jordbruksanslagsutredningen,¹ vilket lett till att enighet uppnåtts mellan de båda utredningarna i fråga om de i betänkandet framlagda förslagen rörande storleken av och formerna för statsstödet åt hästaveln.

Över betänkandet har yttranden avgivits av lantbruksstyrelsen, domänstyrelsen, skogsstyrelsen, veterinärstyrelsen, statens jordbruksnämnd, statskontoret, riksräkenskapsverket, chefen för armén, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, skogs- och lantbruksakademien, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Hushållningssällskapens förbund, Sveriges skogsägareförbund, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, Avelsföreningen för svenska ardennerhästen, Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen, Föreningen Nordsvenska hästen, Riksföreningen för ridningens främjande (Ridfrämjandet) samt De svenska lantliga rytarföreningarnas centralförbund.

Innan jag övergår till en närmare redogörelse för hästavelsutredningens betänkande och de däröver avgivna yttrandena, torde jag få lämna en sammanfattande redovisning av de nuvarande formerna för statsstödet åt hästaveln.

¹ Överdirektören K. H. Olsson, ordförande, ledamöterna av riksdagens andra kammare S. O. Antby och E. E. Hæggbloom samt ledamöterna av riksdagens första kammare S. Larsson och E. G. V. Mossberger.

II. Huvuddragen av nuvarande former för stöd åt hästaveln

Det statliga stödet till hästaveln är av dels mera bestående, dels tillfällig natur. Stöd av förstnämnda slag har utgått årligen sedan lång tid tillbaka och har t. o. m. budgetåret 1957/58 haft formen av medelsanvisning till olika ändamål på hästavelns område under ett särskilt reservationsanslag å riksstaten, benämnt Hästavelns befrämjande. Innevarande budgetår har emellertid medelsanvisningen skett å en särskild delpost under reservationsanslaget Befrämjande av husdjursaveln. Till det mera bestående stödet är vidare att hänföra den långivning, som sker från statens lånefond för hästavelns befrämjande. De tillfälliga stödåtgärderna tillkom vid 1952 och 1953 års riksdagar och har förlängts att gälla till den 1 juli 1959. Dessa åtgärder utgöres av bidrag till hingsthållning samt utlämning av frisedlar och vissa uppfödningsspremier. Bidragen utgår ur statens hästavelsfond. Det må framhållas, att dispositionen av nämnda anslag och fonder i fråga om såväl ändamål som belopp är i detalj reglerad av riksdagen.

Till belysande av det ordinarie driftbudgetanslagets disposition må återgivas riksdagens beslut i ämnet för innevarande budgetår (IX ht 1958 p. 30; JoU 1 p. 23; rskr. 9).

	Kronor	Kronor
1. Hästpremieringen		
a) årsarvoden till premieringsnämndsordförandena ..	10 500	
b) särskilda dagarvoden m. m.	56 000	
c) penningpris m. m.	<u>370 000</u>	436 500
2. Uppfödning- och andra premier		
a) varmblodiga avelsston ..	15 000	
b) varmblodiga hingstar ..	10 000	
c) exporterade varmblodiga remonter och av premieringsnämnderna uttagna avelsston m. m.	<u>120 000</u>	145 000
3. Särskilda bidrag för främjande av nordsvensk hästavel		
a) bidrag till framstående ston ..	2 000	
b) bidrag till hingstföreningar ..	50 000	
c) kostnader för inköp och försäljning genom hushållningssällskapens försorg ..	2 000	
d) betäckningsbidrag ..	8 000	
e) gemensamhetsbeten för unghästar ..	<u>100 000</u>	162 000
4. Understöd åt hästavelsföreningar m. m.		
a) svenska ridsportens centralförbund ..	80 000	
b) avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen ..	45 000	
c) de svenska lantliga ryttarföreningarnas centralförbund ..	60 000	
d) svenska travsportens centralförbund ..	80 000	
e) föreningen nordsvenska hästen ..	20 000	
f) riksföreningen för ridningens främjande, ridfrämjandet ..	125 000	
g) till Kungl. Maj:ts förfogande utöver a)—f) ..	<u>100 000</u>	510 000

	Kronor	Kronor
5. Understöd åt hovvårdsföreningar och ambulerande hovslagare		125 000
6. Understödjande åtgärder i allmänhet å hästavelns område		60 000
	Summa kronor	1 438 500

Beträffande de olika delposterna må följande anföras.

1. *Hästpremieringen.* Medelsanvisning härför har skett med varierande belopp. Såsom jämförelse kan nämnas, att förevarande post för budgetåret 1952/53 var upptagen till 488 000 kronor, för budgetåret 1956/57 till 386 000 kronor och för budgetåret 1957/58 till 436 000 kronor.

2. *Uppfödnings- och andra priser.* Posten a) avser s. k. förärvningspremier å 500 kronor för 30 ston, som lämnat flest remonter och i aveln insatta avkomlingar. Posten b) avser dylika premier å 2 500 kronor för 4 hos enskilda personer födda, staten tillhöriga hingstar av lägst 10 års ålder, vilka visat sig vara utmärkta förärvare. Premien utgår till den person, hos vilken hingsten är född. Posten c) avser uppfödningspremier å 400 kronor för högst 300 hästar, vilka exporterats såsom remonter eller uttagits såsom avelsston m. m. Posten var för budgetåret 1952/53 upptagen till 200 000 kronor, för budgetåret 1956/57 till 320 000 kronor och för budgetåret 1957/58 till 145 000 kronor. Den kraftiga minskningen betingades av 1956 års riksdagsbeslut om reducering av arméns hästinköp.

3. *Särskilda bidrag för främjande av nordsvensk hästavel.* Denna delpost har upptagits med oförändrat belopp under en följd av år. Posterna under delposten avser a) premier å 100 kronor för framstående 3-åriga ston, b) bidrag till föreningar, som håller hingstar av nordsvensk ras, med 600 kronor för hingst i Norrland och 500 kronor för hingst i övriga Sverige, c) bidrag till hushållningssällskapens omkostnader vid eventuella hästinköp, d) transportbidrag för sådana ston, som är av god kvalitet och har minst 5 mil till lämplig hingst samt e) bidrag till unghästbeten, som i några fall anordnats av hushållningssällskap och i flertalet fall stått under hushållningssällskaps kontroll.

4. *Understöd åt hästavelsföreningar m. m.* Posten a) har utgått med oförändrat belopp under den senaste 5-årsperioden och avser dels uppfödarpremier å belopp från 100 till 1 000 kronor för sådana varmblodiga, svenskfödda hästar, som vid prestationsprov och tävlingar visat särskilt god förmåga, lämplighet och hållbarhet, dels bidrag till prispengar — varierande mellan 25 och 500 kronor per ryttare — vid prestationsprov och tävlingar, och dels förvaltningsbidrag med 10 000 kronor.

Posten b) höjdes vid 1956 års riksdag från 35 000 till 45 000 kronor. Höjningen avsåg fraktbidrag för ston, vilkas ägare bor långt från hingststation. Posten i övrigt disponeras för administrationsbidrag.

Under posten c) beräknas 10 000 kronor till tävlingspriser, 17 000 kronor till vissa premier åt hästägare, 8 000 kronor till administrationskostnader, 5 000 kronor till instruktionsverksamhet samt återstoden eller 22 000 kronor till understöd åt lokalföreningar m. m. Den höjdes vid 1957 års riksdag från 45 000 till 60 000 kronor.

Posten d) har varit oförändrad under den senaste 5-årsperioden och avser dels uppfödarpremier för i tävlingar pristagande varmblodiga hästar med 60 000 kronor och nordsvenska hästar med 10 000 kronor, dels bidrag till mindre travklubbar utan totalisator med 5 000 kronor, dels bidrag till

priser i nordsvenska unghästlopp med 4 000 kronor och dels bidrag till utgivande av svensk travstambok.

Posten e) har varit upptagen till samma belopp under de senaste 5 åren och fördelar sig med 10 000 kronor för utgivande av rasstambok och 4 000 kronor för anordnande av utställningar av nordsvenska hästar.

Posten f) höjdes vid 1957 års riksdag från 95 000 till 125 000 kronor och avser bidrag till administration, rabattkort för ridlektioner åt ungdom, instruktörskostnader m. m.

Posten g) har ej undergått någon förändring under den senaste 5-årsperioden. Från denna post utgår bidrag dels till uppfödninganstalterna för nordsvenska hingstar å Vången och Norenberg samt vid Umeå lantmannaskola, dels till Avelsföreningen för svenska ardennerhästan och Sveriges stuteriboksstyrelse för rasstambokföring och dels till omkostnader för vissa länsavelsföreningar.

5. *Understöd till hovvårdsföreningar och ambulerande hovslagare.* Denna delpost har sedan budgetåret 1951/52 varit upptagen till 125 000 kronor. Under senare år har medelsanvisningen under delposten avpassats så att bidraggivning ej skett med det enligt författningsbestämmelserna högsta beloppet.

6. *Understödjande åtgärder i allmänhet å hästavelns område.* Medel under denna delpost har anvisats med samma belopp sedan budgetåret 1954/55, då en höjning med 10 000 kronor ägde rum. Under budgetåret 1957/58 har bidrag bland annat lämnats till Ridfrämjandet för kursverksamhet vid Strömsholm, till centralförbundet för befälsutbildning för kurser i ridning och hästvård, till Gotlands läns hushållningssällskap för främjande av russaveln samt till priser i vissa tävlingar.

Långivningen från statens lånefond för hästavelns befrämjande är reglerad i kungörelsen 1947:395 med däri sedermera gjorda ändringar. Ur fonden har med riksdagens medgivande årligen medel tagits i anspråk till lån för inköp av varmblodiga avelsston, nordsvenska avelsston, hingstar av nordsvensk eller gudbrandsdalsk ras och avelshingstar av ardenneras samt för förvärv av ridhusbyggnader och för anskaffande av för ridhusdrift erforderligt hästmateriel m. m. I huvudsak gäller, att lånen lämnas till hushållningssällskapen, som handhar den vidare utlåningsverksamheten inom sina resp. områden, fränsett ridhuslånen, vilka såvitt angår inköp av ridhästar prövas av lantbruksstyrelsen och då det gäller annat ändamål av Kungl. Maj:t. Lånen till hushållningssällskapen är räntefria. Ridhuslånen är dessutom amorteringsfria i de fall de avser ridhusanläggningar. Enligt riksdagens medgivande (kap.budg. 1958 p. 30, JoU 7; rskr. 165) må ur lånefonden för budgetåret 1958/59 tagas i anspråk till lån för inköp av varmblodiga avelsston 250 000 kronor, för inköp av hingstar av nordsvensk eller gudbrandsdalsk ras 225 000 kronor, för inköp av nordsvenska avelsston 225 000 kronor, för inköp av avelshingstar av ardenneras 400 000 kronor samt för förvärv av ridhusbyggnader och för anskaffande av för ridhusdrift erforderligt hästmateriel m. m. 400 000 kronor.

Vad härefter angår bidragen ur statens hästavelnsfond, d. v. s. de särskilda stödåtgärderna, må i korthet nämnas följande.

Med stöd av 1952 års riksdagsbeslut (JoU 34; rskr. 262) har Kungl. Maj:tt föreskrivit, att för ettvarvt av åren 1952—1955 finge utgå högst 150 uppfödningsspremier å 200 kronor för vissa 3-åriga remonter, vilka ej inköpts för statens räkning eller vunnit avsättning genom export, samt att för ettvarvt av åren 1953—1957 dessutom för dessa hästar under vissa förutsättningar finge utgå bevaringspremier å 400 kronor. Kostnaderna för dessa stödåtgärder, vilka sålunda avsåg varmblodsaveln, beräknades till ca 150 000 kronor per år.

De vid 1953 års riksdag (prop. 121; JoU 27; rskr. 334) beslutade stödåtgärderna avser däremot framför allt kallblodsaveln och innebär, såsom redan förut antytts dels utlämnande av bidrag till hingsthållning och dels utställande av s. k. frisedlar. Hingsthållningsbidragen utgår till föreningar och enskilda, som håller hingst av nordsvensk ras eller ardenerras. Föreningarna erhåller därvid ett avsevärt kraftigare stöd än de enskilda hingsthållarna. Sålunda kan för föreningsägd hingst av nordsvensk ras utgå bidrag med i vissa fall upp till 1 900 kronor, medan bidraget för enskild sådan hingst endast uppgår till 600 kronor. För hingst av ardenerras är motsvarande belopp 1 600 kronor resp. 500 kronor. Frisedlarna lyder på ett belopp av 50 kronor och utdelas till samtliga premierade kallblodiga eller i remontravveln använda fölston. Frisedel kan dessutom i vissa fall tilldelas 2- och 3-åriga ungston. Nu ifrågavarande stödåtgärder beslöts ursprungligen skola gälla under 4-årsperioden 1953/54—1956/57 samt beräknades draga en kostnad å 800 000 kronor för år. Av nämnda belopp avsågs 450 000 kronor till hingsthållningen, därav 40 000 kronor till enskilda hingsthållare, samt 350 000 kronor till frisedlar. Genom beslut av 1957 års riksdag (prop. 135; JoU 26; rskr. 325) har emellertid stödåtgärderna förlängts att gälla även under budgetåren 1957/58 och 1958/59. Det bestämdes dock att kostnaderna för vartdera av dessa år skulle rymmas inom en ram av 600 000 kronor, därav 400 000 kronor till hingsthållningen och 200 000 kronor till frisedlar. Av förstnämnda belopp beräknades oförändrat 40 000 kronor till enskilda hingsthållare.

Av efterföljande tablå kan utläsas omfattningen av de tillfälliga stödåtgärderna.

<i>Uppfödningss- och bevaringspremier</i>			
Budgetår	Beviljade belopp	Ändamål	Utbetalade belopp
1952/53	30 000	uppf.- prem.	20 800
1953/54	90 000	uppf.- prem.	17 200
		bev.- prem.	26 400
		exp. till Schweiz	8 350
1954/55	150 000	uppf.- prem.	14 000
		bev.- prem.	43 600
		exp. till Schweiz	5 550
			63 150

Budgetår	Beviljade belopp	Ändamål		Utbetalade belopp
1955/56	150 000	uppf.- prem.	11 800	
		bev.- prem.	38 000	
		exp. till Schweiz.....	8 514	58 314
1956/57	120 000	bev.- prem.	34 400	
		exp. till Schweiz.....	26 222	60 622
1957/58	100 000	uppf.- prem.	30 800	
		bev.- prem.	15 600	
		exp. till Schweiz.....	49 306	95 706
1958/59	140 000	uppf.-prem.	40 000	
		bev.-prem.	42 000	82 400
		exp. till Schweiz ännu ej utbetalt		
	<u>780 000</u>			<u>432 942</u>
<i>Hingsthållning och frisedlar</i>				
1953/54	800 000	hingstfören. och ensk.	413 100	
		frisedlar	276 070	689 170
1954/55	800 000	hingstfören. och ensk.	447 100	
		frisedlar	296 250	743 350
1955/56	800 000	hingstfören. och ensk.	440 800	
		frisedlar	288 640	729 440
1956/57	800 000	hingstfören. och ensk.	447 200	
		frisedlar	199 530	646 730
1957/58	600 000	hingstfören. och ensk.	400 000	
		frisedlar	269 130	669 130
1958/59	600 000	Ännu ej utbetalt		
	<u>4 400 000</u>			<u>3 477 820</u>

III. 1957 års hästavelsutrednings betänkande

De första kapitlen av betänkandet innehåller bl. a. en historisk överblick samt redogörelser för vissa under år 1956 gjorda framställningar om särskilt stöd åt hästaveln ävensom för 1957 och 1958 års riksdagens beslut i detta ämne. Vidare har intagits en sammanfattning av vissa yttranden, vilka utredningen inhämtat från myndigheter och organisationer. I fråga om dessa avsnitt av betänkandet torde jag få hänvisa till detta.

A. Nuvarande hästbestånd samt framtida behov av och tillgång på hästar i lantbruket

Hästavelsutredningen har ansett det betydelsefullt att erhålla statistiskt underlag för en uppskattning av det nuvarande hästbeståndet inom lant-

bruket samt behovet av och tillgången på hästar där i framtiden. Efter vederbörligt bemyndigande har utredningen därför anlitat jordbrukets utredningsinstitut för en undersökning i sådant syfte. Undersökningen har verkställts under första halvåret 1958 och anknyter till dels den stickprovsundersökning, som år 1952 företogs av 1951 års hästavelsutredning (SOU 1953: 3), och dels vid utredningsinstitutet utförda fortlöpande beräkningar rörande hästtillgången. Den nu verkställda undersökningen har haft formen av en »balansräkning» med avsikt att klarlägga, om den beräknade framtida tillgången på hästar kommer att kunna täcka behovet. Vidare har man försökt belysa tillgången på traktorer och bilar vid gårdar med varierande hästantal. I vissa avseenden har det blivit möjligt att göra jämförelser med resultaten från 1952 års undersökning, vilken redovisade ett framtida behov för hela riket av 303 600 arbetshästar i åldern 3 år och däröver.

1958 års undersökning har i övrigt utförts på följande sätt.

Urvalets storlek bestämdes till ca 1 000 gårdar å över 2 hektar. Detta antal ansåg utredningsinstitutet vara tillräckligt för att ge en tillfredsställande uppfattning om hästbehov och hästtillgång i landet som helhet. Det betraktades också såsom möjligt att med ett material av denna storlek framräkna vissa resultat för områden och storleksgrupper etc., även om stor försiktighet måste tillrädas vid användandet av dessa uppgifter. För undersökning uttogs ett »subsample» av stickprovet i utredningsinstitutets pågående strukturutredning, vilket stickprov omfattar drygt 8 000 brukningsenheter och är representativt för förhållandena år 1956. Det utgöres av ett slumpmässigt urval motsvarande 1/30 av alla brukningsenheter över 2 hektar åker. För att få den rätta storleken av subsamplet togs ur strukturutredningens urval var sjunde gård. Totalt motsvarar alltså det urval, som användes för den nu ifrågakvarande undersökningen, 1/210 av totalpopulationen. Ågarna av de på detta sätt utvalda gårdarna, vilka hade hörts år 1956, tillställdes en blankett, i vilken begärdes uppgifter i vissa angivna hänseenden. Totalt utsändes 931 blanketter. Av dessa har 857 kunnat bearbetas. Svarsprocenten totalt blev 93,1 procent. Några nämnvärda skillnader beträffande svarsprocenten emellan olika delar av landet har ej uppstått, men däremot har svarsresultatet blivit relativt dåligt i fråga om de största jordbruken. Då ett visst bortfall sålunda förekommit i svaren, har resultaten måst på visst sätt korrigeras.

Hästavelsutredningen lämnar härefter en närmare redogörelse för resultatet av ifrågakvarande undersökning.

Nuvarande hästbestånd

Totalantalet hästar. Antalet arbetshästar i åldern 3 år och däröver på brukningsenheter med mer än 2 hektar under de senaste åren har angetts i nästföljande tabell (se överst å s. 9).

I anslutning till tabellen har utredningsinstitutet framhållit, att antalet 202 700 arbetshästar ganska väl överensstämmer med de tidigare årens siffror med hänsyn tagen till den årliga minskningen om ca 20 000 hästar. Det bör dock observeras, att gruppen arbetshästar i den föreliggande undersökningen definierats som hästar födda år 1954 och tidigare, trots att de häs-

Tidpunkt	Antalet arbetshästar	Källa
1.9.1951	348 100	Jordbruksräkningen
1.2.1952	351 000	1951 års häst- avelsutredning
3.6.1952	330 400	Husdjursräkning
1.6.1953	312 300	»
1.6.1954	289 300	»
1.6.1955	269 000	»
1.6.1956	242 300	»
1.6.1957	223 000	»
1.3.1958	202 700	1958 års utredning

tar, som är födda år 1955, kan beräknas komma i arbete under 1958. Tages hänsyn även härtill, bör antalet arbetshästar ökas med ca 4 500, d. v. s. till 207 200. Hela antalet hästar, inklusive unghästar och föl, i jordbruket den 1 mars 1958, som kan beräknas på grundval av resultaten från undersökningen, utgör ca 216 700.

Hästarnas åldersfördelning. I efterföljande tablå har redovisats i stora drag hästarnas åldersfördelning inom skilda områden i landet (siffrorna inom parentes anger procenttalet).

Område	Antal hästar i åldern			Uppgift saknas	Totala antalet hästar
	0—2 år	3—14 år	över 15 år		
Södra Sveriges slättbygder	675 (6,0)	4 500 (40,0)	5 850 (52,0)	225 (2,0)	11 250
Södra Sveriges mellanbygder	1 125 (8,5)	7 650 (57,6)	4 500 (33,9)	— —	13 275
Mellersta Sveriges slättbygder	2 025 (4,1)	22 050 (45,2)	24 075 (49,3)	675 (1,4)	48 825
Södra och meller- sta Sveriges skogsbygder....	4 950 (5,1)	47 925 (49,7)	42 975 (44,5)	675 (0,7)	96 525
Norra Sverige....	675 (1,4)	24 975 (53,4)	20 250 (43,3)	900 (1,9)	46 800
Hela riket	9 450 (4,4)	107 100 (49,4)	97 650 (45,1)	2 475 (1,1)	216 675

Nära hälften av alla hästar är alltså 15 år eller äldre. Denna höga medelålder måste, har utredningsinstitutet påpekat, menligt inverka på hästarnas användningsgrad och kommer givetvis att innebära att hästantalet minskar mycket snabbt inom den närmaste framtiden. Enligt tablå föreligger vidare inga större skillnader mellan de olika områdena. Antalet unghästar och föl förefaller vara relativt sett lägre i Norrland, vilket kan sammanhänga med mindre intresse för avel i denna landsända. Med hänsyn till stickprovets storlek bör dock siffrorna ej pressas för hårt.

Utredningsinstitutet har i detta sammanhang även gjort en undersökning av fördelningen på 1-årsklasser. Det framgår av denna undersökning, att fölkullarna de senare åren hållit sig kring talet 5 000 eller något därunder.

Enligt husdjursräkningarna skulle emellertid de årliga tillskotten av föl ha rört sig om 7 000. Orsakerna till denna skillnad har dock inte helt kunnat klarläggas.

Fördelningen på kön. I detta hänseende visar utredningsinstitutets undersökning, att av 199 800 hästar — d. v. s. de fall där uppgift lämnats — utgjordes 1 350 av hingstar, 85 500 av valacker samt 112 950 av ston. Uttryckt i procent blir detta resp. 0,7, 42,8 och 56,5. Av dessa siffror framgår, att stona utgör mer än hälften av samtliga arbetshästar. Beräknar man andelen ston i åldersklasser, synes antalet vara störst i de lägre klasserna för att sedan minska med stigande ålder. Denna omständighet har enligt institutet viss betydelse i samband med de längre fram redovisade prognosberäkningarna.

Fördelningen på raser. Av de uppgifter, vilka utredningsinstitutet lämnat beträffande rasfördelningen, må här återgivnas följande sammanställning (siffrorna inom parentes anger procenttalet).

Område	Ardenner	Antal hästar inom resp. ras				Övriga och ej angivna	Totala antalet hästar
		Nord-svensk	Korsning	Varm-blod			
Södra Sveriges slättbygder	8 325(82,3)	900(8,9)	450(4,4)	450(4,4)	—	—	10 125
Södra Sveriges mellanbygder	9 225(78,9)	1 350(11,5)	675(5,8)	450(3,8)	—	—	11 700
Mellersta Sveriges slättbygder	33 525(73,4)	7 650(16,7)	2 025(4,4)	1 350(3,0)	1 125(2,5)		45 675
Södra och mellersta Sveriges skogsbygder	58 050(65,0)	22 500(25,2)	6 075(6,8)	450(0,5)	2 250(2,5)		89 325
Norra Sverige	11 925(26,0)	25 650(55,9)	5 400(11,7)	450(1,0)	2 475(5,4)		45 900
Hela riket	121 050(59,7)	58 050(28,6)	14 625(7,2)	3 150(1,6)	5 850(2,9)		202 725

Antal hästar vid jordbruk av olika storlek. Utredningsinstitutet har vidare gjort undersökningar rörande bl. a. hästarnas fördelning på olika storleksgrupper efter brukningsenheternas åkerareal och inom skilda områden samt med uppdelning på vissa åldersgrupper. Institutet har sammanfattat några av resultaten av förevarande undersökningar i en tabell (tabellen återfinnes på nästföljande sida; siffrorna inom parentes anger procenttalet).

Tabellen visar, att nästan jämnt hälften av alla hästar finns på gårdar under 10 hektar. Motsvarande procenttal enligt 1952 års undersökning var endast obetydligt högre. Enligt institutet framgår därav, att avhästningen alltså synes ha fortskridit i ungefär samma tempo vid såväl små som stora jordbruk.

Område	Antal hästar i resp. fastighetsgrupp			Totala antalet hästar
	Storleksgrupp, hektar åker			
	2—10	10—30	30—	
Södra Sveriges slättbygder	3 150 (28,0)	4 500 (40,0)	3 600 (32,0)	11 250
Södra Sveriges mellanbygder	3 600 (27,1)	8 325 (62,7)	1 350 (10,2)	13 275
Mellersta Sveriges slättbygder	9 000 (18,4)	25 875 (53,0)	13 950 (28,6)	48 825
Södra och mellersta Sveriges skogsbygder	59 400 (61,5)	32 625 (33,8)	4 500 (4,7)	96 525
Norra Sverige	36 225 (77,4)	10 350 (22,1)	225 (0,5)	46 800
Hela riket	111 375 (51,4)	81 675 (37,7)	23 625 (10,9)	216 675

I detta sammanhang kan det även vara av intresse att återgiva följande siffror utvisande medelantalet arbetshästar per gård resp. per 100 hektar åker (med hästar) år 1958.

Hektar	Antal hästar	
	per gård	per 100 hektar åker
2—5	1,1	26
5—10	1,2	16
10—15	1,3	10
15—20	1,5	8
20—30	1,5	6
30—50	1,6	4
50—100	2,1	3
100—	4,4	2
Totalt	1,3	9

Hästarnas användning. Vid utredningsinstitutets undersökning efterfrågades också i vilka sysslor hästarna använts under år 1957. Lantbrukarna ombads samtidigt angiva det antal dagar hästarna använts i resp. sysslor. Avsikten härmed var ej att erhålla någon redovisning av antalet hästtimmar utan att klassificera hästbeståndet efter utnyttjandegraden inom olika verksamhetsgrenar. Eftersom hästarna delvis användes parallellt i olika sysslor och redovisningen endast avsåg det antal dagar, som hästen utnyttjats (oavsett hur lång tid per dag), har den totala användningstiden per år ej kunnat beräknas. Ifrågovarande undersöknings resultat har sammanfattats i en tablå, där totalantalet arbetshästar fördelats efter användningstiden inom var och en av de olika driftsgrenarna. Det framgår av tablån bl. a., att få gårdar använder hästen för mjölkkörslor. Över huvud taget är den genomsnittliga användningstiden för olika sysslor ej särskilt lång. Utredningsinstitutet har vidare konstaterat att de hästar, som finns inom lantbruket, i huvudsak utnyttjas i det egentliga åkerbruket och för skogens räkning. Användningen för speciella ändamål såsom transporter o. dyl. är i allmänhet av ganska ringa omfattning. Ofta framhålles hästens betydelse för skogsbruket, men siffrorna visar att säsongen vanligen är tämligen kort. Det är därför tveksamt om det för så kort användningstid är ekonomiskt att hålla en häst enbart för skogsbrukets behov.

Sistnämnda tablå har följande utseende.

Driftsgren	Antal hästar sysselsatta inom resp. driftsgren, fördelade efter antalet användningsdagar		
	0	1—29	30—59
Mjölkkörslor	159 300 (78,6)	6 975 (3,4)	3 375 (1,7)
Rotfruktsskötsel	95 175 (46,9)	82 575 (40,7)	1 575 (0,8)
Landsvägstransporter	100 125 (49,4)	64 575 (31,8)	12 150 (6,0)
Övr. jordbruksarb.....	8 775 (4,3)	30 600 (15,1)	44 325 (21,9)
Körslor i egen skog.....	60 525 (29,9)	64 575 (31,8)	31 275 (15,4)
» » andras	111 375 (54,9)	21 825 (10,8)	11 925 (5,9)
» » egen och andras skog	33 975 (16,8)	53 325 (26,3)	33 750 (16,6)
Övriga körslor.....	132 975 (65,5)	47 250 (23,3)	3 600 (1,8)
Andra ändamål	176 850 (87,2)	7 425 (3,7)	675 (0,3)
	60—119	120—	Ej spec. och uppgift saknas
Mjölkkörslor	4 500 (2,2)	11 700 (5,8)	16 875 (8,3)
Rotfruktsskötsel.....	1 350 (0,7)	— —	22 050 (10,9)
Landsvägstransporter	3 150 (1,6)	450 (0,2)	22 275 (11,0)
Övr. jordbruksarb.....	66 375 (32,8)	23 400 (11,5)	29 250 (14,4)
Körslor i egen skog.....	27 675 (13,7)		18 675 (9,2)
» » andras	30 825 (15,2)		26 775 (13,2)
» » egen och andras skog	63 000 (31,1)		18 675 (9,2)
Övriga körslor.....	1 125 (0,6)		17 775 (8,8)
Andra ändamål	450 (0,2)		17 325 (8,6)

Prognos beträffande tillgången på hästar i jordbruket

Med ledning av uppgifterna rörande nuvarande hästantal samt den årliga avgången och tillkomsten under förflutna år har utredningsinstitutet funnit det möjligt att göra vissa förutberäkningar över det antal hästar, som sannolikt kommer att finnas under de närmaste åren. Prognosen har förts fram till år 1965. Som utgångspunkt för densamma har tagits det hästantal och den åldersfördelning, som enligt den förutnämnda stickprovsundersökningen fanns den 1 mars 1958.

Antal kvarlevande hästar. För att komma fram till ett för normala förhållanden giltigt kvarlevandeantal för de olika årsklasserna hästar har utredningsinstitutet bl. a. måst förutsätta, att ingen osedvanlig avgång skall komma att inträffa. Detta innebär att avgången antagits komma att bero på normal slakt av gamla eller mindre livsdugliga hästar samt på dödsfall genom sjukdom och olyckor. Med utgångspunkt härifrån och på sätt som närmare anges i betänkanudet, har följande beräkning av antalet kvarlevande hästar uppgjorts.

Nyttillskott av hästar. För beräkning av hästtillgången i framtiden krävs givetvis kännedom jämväl om nyttillskottet under samma tid. Här har utred-

Ålder	Antal hästar 1958	Beräknat antal hästar, framskrivet från 1958						
		1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965
1	4 800							
2	4 600	4 800						
3	4 600	4 600	4 800					
4	4 300	4 600	4 600	4 800				
5	5 500	4 300	4 600	4 600	4 800			
6	5 700	5 400	4 200	4 500	4 500	4 700		
7	7 700	5 600	5 300	4 100	4 400	4 400	4 600	
8	8 700	7 500	5 500	5 200	4 000	4 300	4 300	4 500
9	10 500	8 500	7 300	5 400	5 100	3 900	4 200	4 200
10.....	9 300	10 200	8 200	7 100	4 900	4 900	3 800	4 100
11.....	8 000	9 000	9 800	7 900	6 800	4 700	4 700	3 700
12.....	12 100	7 700	8 600	9 400	7 600	6 500	4 500	4 500
13.....	15 300	11 500	7 300	8 100	8 900	7 200	6 200	4 300
14.....	16 800	14 300	10 700	6 800	7 600	8 300	6 700	5 800
15.....	15 500	15 500	13 200	9 900	6 300	7 000	7 700	6 200
16.....	17 100	14 100	14 100	12 000	9 000	5 700	6 300	7 000
17.....	10 200	15 200	12 600	12 600	10 700	8 000	5 100	5 600
18.....	12 700	8 900	13 200	11 000	11 000	9 300	7 000	4 400
19.....	13 700	10 800	7 600	11 300	9 400	9 400	7 900	6 000
20.....	9 300	11 300	8 900	6 300	9 300	7 800	7 800	6 500
21.....	7 500	7 400	8 900	7 000	5 000	7 400	6 200	6 200
22.....	3 600	5 500	5 400	6 500	5 100	3 700	5 400	4 600
23.....	4 800	2 300	3 500	3 500	4 200	3 300	2 400	3 500
24.....	1 600	2 300	1 100	1 700	1 700	2 000	1 600	1 100
25.....	1 100	700	1 000	500	800	800	900	700
26 ¹	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500

¹ På grund av osäkerheten i uppgifterna om avgångsfrekvensen i de högsta åldrarna har antalet hästar 26 år och äldre antagits konstant (= 1 500) under hela perioden.

ningsinstitutet fått göra särskilda antaganden, främst i fråga om det antal ston som kan väntas bli betäckta. Institutet har därvid använt sig av 3 olika alternativ. I det första alternativet har betäckningsfrekvensen antagits hålla sig vid 6,5 procent, eller samma siffra som i genomsnitt gällt under den gångna delen av 1950-talet. Detta innebär att antalet i 1-årsklassen inträdande föl år 1964 skulle bli ca 3 200. Det andra alternativet har förutsatt, att sistnämnda fölkull kommer att hålla sig konstant vid nuvarande antal av ca 5 000. Betäckningsprocenten skulle då stiga successivt till 10 procent år 1964. Vad slutligen angår det tredje och sista alternativet, har detta haft som förutsättning en successiv ökning av betäckningsprocenten till 16 år 1964, motsvarande omkring 8 000 i 1-årsklassen inträdande föl år 1964. Vid alla 3 alternativen har utredningsinstitutet räknat med en fölningsprocent av 50, d. v. s. den nivå som förelegat hela 1950-talet.

Av de 3 alternativen har institutet funnit de 2 lägre vara de mest sannolika. Det högsta alternativet finns nämligen anledning att räkna med endast om en mycket stark brist på hästar skulle inträda under perioden. Visserligen kan konstateras, att det finnes en mycket stor reserv av ston som icke är betäckta. Stoägarna avstår emellertid i allmänhet från avel, därför att denna kräver ett större utrymme i stallarna och anses vara synnerligen maktpåliggande. Dessutom begränsas i viss mån avelsstoets användning vid

hårdare arbete. Trots den synbara reserven har därför institutet ansett det knappast vara realistiskt att för den närmaste framtiden räkna med en så stor stegring i betäckningsprocenten som i det högsta alternativet, även om det är tänkbart med t. o. m. en ännu högre. Härpå tyder det förhållandet att enligt stickprovsundersökningen under år 1957 betäckts omkring 21 000 ston, vilket motsvarar 18,5 procent av samtliga och ett fölantal av ungefär 10 000.

Prognosresultaten. På grundval av de sålunda utförda beräkningarna har utredningsinstitutet gjort följande sammanfattande prognos beträffande antalet hästar i jordbruket.

Alternativ	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965
<i>1. Betäckningsprocenten 6,5 %</i>							
Normal avgång	199 200	182 800	167 300	152 400	138 400	125 700	114 200
Överdödlighet	196 200	177 100	159 200	142 100	126 400	112 000	99 000
<i>2. Fölantalet konstant 5 000</i>							
Normal avgång	198 500	181 900	166 700	152 500	139 600	128 400	118 800
Överdödlighet	195 500	176 200	159 000	142 200	127 400	114 500	103 300
<i>3. Betäckningsprocenten 16 %</i>							
Normal avgång	198 500	182 400	168 200	155 500	144 600	135 900	129 300
Överdödlighet	195 500	176 700	160 100	145 200	132 300	121 800	113 500

Såsom framgår av sammanställningen beräknas hästantalet vid normal avgång om 5 år bli resp. ca 138 000, 140 000 och 145 000. Alla de 3 alternativen ger under samma tid ungefär samma antal hästar i arbetsåldern 3 år och däröver, nämligen ca 140 000. Först om man fortsätter längre fram i tiden uppträder större olikheter. 1965 beräknas sålunda de olika alternativen giva ett antal av 129 000, 119 000 och 114 000 hästar, varav 114 000, 109 000 och 107 000 i åldern 3 år och däröver. Emellertid har sedan länge en betydligt större avgång ägt rum bl. a. på grund av stor utslaktning. Denna har för de senaste 5 åren årligen uppgått till i genomsnitt ca 1,5 procent av hästantalet. Utredningsinstitutet har fördenskull i sammanställningen även räknat härmed. Sålunda har antagits, att om en sådan överavgång kommer att fortsätta även under de närmaste åren, skulle man vid de olika alternativen få följande antal hästar om 5 år, nämligen 132 000, 127 000 och 126 000. Av dessa skulle enligt samtliga alternativen ca 120 000 vara 3 år och mera. Går man fram till år 1965, har antalet hästar under samma förutsättning beräknats bli resp. 114 000, 103 000 och 99 000 med resp. 100 000, 95 000 och 93 000 i åldern 3 år och däröver.

Enligt utredningsinstitutet visar prognosen, att även om stobetäckningarna och antalet födda föl skulle öka kraftigt under de närmaste åren, så kommer antalet hästar i arbetsåldern att fortsätta att minska starkt, sannolikt ned

till mellan 120 000 och 130 000 om 5 år. Först därefter skulle en nu inträdande ökning av stobetäckningarna kunna börja verka bromsande på nedgången i antalet arbetshästar. Det bör emellertid beaktas, att de angivna antalen hästar gäller endast dem, som finnes på jordbruksfastigheter med över 2 hektar åker, och ej hästar utanför jordbruket. Dessa senares antal har i genomsnitt under de sista åren varit 7,5 procent av antalet hästar i jordbruket och inte visat några större förändringar. Vill man därför från uppgivna antal hästar i jordbruket beräkna totalantalet i landet kan man enligt institutet göra ett tillägg med ca 7,5 procent.

Institutet har i detta sammanhang vidare erinrat om att vid en föregående undersökning inom institutet det befunnits, att ett antal levande födda föl motsvarande 8,25 procent av antalet hästar i arbetsåldern behöves, om antalet hästar på lång sikt skall hållas konstant. Under rådande förhållanden, då som nämnts ca 50 procent av de betäckta stona bär fram föl, innebär detta att 16,5 procent av hästarna i åldern 3 år och däröver behöver betäckas. Först när fölningsprocenten når upp mot ca 16 kan man alltså förvänta, att antalet hästar stabiliseras vid den nivå det då har. Detta sker emellertid ej strax, utan till en början kommer minskningen att fortsätta genom avgången i de högre åldrarna. Så småningom förbytes emellertid minskningen i ökning, tills antalet efter 25 år åter når den nivå det hade det år då fölningsprocenten nådde talet 16. Därvid har förutsatts, att fölningsprocenten hela tiden håller sig omkring 16. Tillämpat på de 3 alternativen innebär detta, att ifrågavarande tal nås vid det tredje alternativet år 1964 med ett antal hästar i åldern 3 år och däröver på 124 000 samt vid det andra alternativet år 1969 med 82 000 hästar i 3-årsåldern och däröver. Vid det första alternativet fortsätter däremot nedgången konstant.

Det framtida hästbehovet

Utredningsinstitutet har framhållit, att det framtida behovet av arbetshästar i lantbruket mycket kommer att bero på den omfattning mekaniseringen inom jordbruket kommer att få i fortsättningen, vilket i sin tur sammanhänger med den ekonomiska utvecklingen över huvud taget. Det är följaktligen mycket svårt att göra någon direkt prognos över hästbehovet. Den väg, som institutet valt i sin undersökning, har gått ut på att klarlägga lantbrukarnas planer i detta avseende och därigenom söka förutberäkna den totala avgången. Däremot har hänsyn icke tagits till beredskapssynpunkten.

Beräkningsalternativen. Institutet har erinrat om att år 1952 gjordes ett liknande försök att bestämma det framtida hästbehovet. Vid den frågeställning som då användes erhöll man emellertid ett för högt värde på hästbehovet. Vid planeringen av 1958 års undersökning eftersträvade institutet att giva den till lantbrukarna ställda frågan en mera konkret innebörd, i det att dessa tillspordes, om de tänkte skaffa ny häst när den som nu fanns på gården dog eller såldes till slakt. På grundval av dessa uppgifter har ett

beräknat behov av arbetshästar kunnat fastställas. Detta beräkningssätt har betecknats såsom alternativ I.

Mot bakgrunden av 1952 års undersökning har emellertid institutet ansett sannolikt, att lantbrukarna i alla fall överskattar behovet. En viss ledning för en objektiv bedömning av hästbehovet kan man få genom att undersöka hur hästarna använts under år 1957. Det har framgått av anteckningar på blanketterna att lantbrukarna framför allt anser hästen nödvändig för skogsbrukets behov. Såsom en andra beräkningsgrund eller alternativ II har därför av de hästar, som brukarna uppgett kommer att ersättas, inräknats sådana, som använts minst 60 dagar i eget eller andras skogsbruk år 1957 eller som förekommer vid gårdar med otillräcklig mekanisering. Det må tilläggas, att enligt detta alternativ jordbruk med 2—5 hektar åker över huvud taget icke ansetts komma att behålla hästen om den ej användes mer än 60 dagar i skogen.

I alternativ III slutligen har endast hästar, som gått mera än 60 dagar i skogen år 1957 och som brukarna uppgett skola ersättas, medtagits i beräkningarna.

Enligt institutets mening representerar alternativen I och III troligen maximi- resp. minimalalternativen medan alternativ II motsvarar ett mellanläge, som kanske på längre sikt kommer att ungefärligen sammanfalla med det verkliga behovet.

Beräkningsresultaten. Eftersom användningen under 1957 kommer in i bilden vid alternativen II och III, har beräkningarna endast kunnat göras för arbetshästar födda 1954 och tidigare. Beräkningarna har givit vid handen ett hästbehov å resp. 115 000, 69 000 och 43 000 vid de 3 alternativen. Då det nuvarande hästantalet är 203 000, är alltså skillnaden häremellan och det enligt nyss angivna förutsättningar beräknade behovet avsevärd. De prognoser rörande tillgången på hästar som redovisats i det föregående visade på ett beräknat hästantal av 90 000 å 100 000 år 1965. Detta antal ligger något under behovet enligt alternativ I men betydligt över behovet enligt de båda lägre alternativen. Med hänsyn till att alternativ I sannolikt är ett maximalalternativ har institutet dragit den slutsatsen, att hästtillgången de närmaste åren bör kunna täcka behovet. Hänsyn bör dock tagas till den stigande medelåldern för häststammen i jordbruk, vilket i någon mån kan begränsa hästarnas användbarhet.

Traktorer och bilar i jordbruket

För att komplettera bilden av hästbeståndet i jordbruket har utredningsinstitutet tillika inhämtat uppgifter om antal traktorer samt person- och lastbilar. Vidare tillfrågades lantbrukarna om annans traktor lånades under år 1957 eller om de var delägare i traktor. Med ledning av de erhållna svaren har följande tabell sammanställts.

Av tabellen kan utläsas, att omkring 165 000 brukningsenheter har häst

Tillgång till resp. innehav av motorfordon	1 häst		2 hästar		3 hästar		Totalt	
	Antal bruk- nings- enheter	procent	Antal bruk- nings- enheter	procent	Antal bruk- nings- enheter	procent	Antal bruk- nings- enheter	procent
<i>Utan bil</i>								
Ej traktor	20 250	15,7	4 950	17,9	900	10,3	26 100	15,8
Lånar traktor	41 175	32,0	8 100	29,3	1 575	17,9	50 850	30,8
Äger traktor	22 725	17,7	4 500	16,2	1 125	12,8	28 350	17,2
Summa	84 150	65,4	17 550	63,4	3 600	41,0	105 300	63,8
<i>Med bil</i>								
Ej traktor	3 825	3,0	1 125	4,1	450	5,1	5 400	3,2
Lånar traktor	12 375	9,6	2 250	8,1	225	2,6	14 850	9,0
Äger traktor	28 350	22,0	6 750	24,4	4 500	51,3	39 600	24,0
Summa	44 550	34,6	10 125	36,6	5 175	59,0	59 850	36,2
<i>Totalt</i>	<i>128 700</i>	<i>100,0</i>	<i>27 675</i>	<i>100,0</i>	<i>8 775</i>	<i>100,0</i>	<i>165 150</i>	<i>100,0</i>

(endast sådana brukningsenheter har medtagits). Av dessa har 68 000 eller drygt 40 procent egen traktor, vartill kommer nästan lika många, 66 000, som saknar egen traktor men hyr eller är delägare i traktor. Blott ca 20 procent av gårdar med häst utnyttjar således icke traktor. Vidare framgår, att omkring en tredjedel av brukningsenheterna har bil. Även om det här rör sig om personbilar (antalet lastbilar i undersökningen var mycket ringa) är detta dock enligt institutet av betydelse i detta sammanhang, eftersom bilen kan ersätta hästen för många slag av transporter.

B. Hästuppfödning och avelsarbete

Hästavelsutredningen framhåller, att den fortgående minskningen av hästbeståndet givetvis återverkat på uppfödningen och avelsarbetet över huvud taget. Intresset för uppfödning har naturligt nog avtagit, då det visat sig att behovet av hästar undan för undan minskat och detta därjämte till stor del tillgodosetts av det hästmaterial, som blivit överflödigt till följd av mekaniseringen inom jordbruket och även inom skogsbruket. Detta hästmaterial, som numera är till största delen överårigt, har pressat priset på marknaden och verkat hämmande på reproduktionen i aveln. Uppfödningen av arbetshästar har icke varit ekonomiskt lönande med hänsyn till rådande marknadspriser. Nedgången i avelsarbetet avspeglas bl. a. i tillgängliga uppgifter angående utnyttjandet av de statliga hästavelsslånen, förändringarna i beståndet av hingstar och avelsston, betäckningsfrekvensen samt fölslakten.

Vissa statistiska uppgifter

Hästavelsutredningen erinrar om att 1951 års utredning i sitt belänkande sammanställde uppgifter i vissa av nyss berörda hänseenden för tiden fram

till eller t. o. m. år 1952. Dessa uppgifter har av hästavelsutredningen kompletterats med data fram till år 1958 och sammanställts i följande tabeller.

De statliga hästavelslånens utnyttjande

Budgetår	(Lånebelopp kronor)			
	Varmblodiga avelsston		Nordsvenska hingstar	
	beviljat låne- belopp	lyftat låne- belopp	beviljat låne- belopp	lyftat låne- belopp
1956/57	192 800	58 200	206 000	115 000
1957/58	208 800	113 800	218 000	102 000
	Nordsvenska avelsston		Ardennerhingstar	
	beviljat låne- belopp	lyftat låne- belopp	beviljat låne- belopp	lyftat låne- belopp
1956/57	148 000	58 100	396 000	147 500
1957/58	173 000	122 850	373 250	198 550

Hingsthållningen

År	Antal hingstar		
	ardenner	nordsvenska	varmblod ¹
1953	495	209	191
1954	480	199	181
1955	465	197	194
1956	428	182	152
1957	394	189	162

¹ Inberäknat varmblodiga travare och russhingstar.

Hingstföreningarnas verksamhet

År	Antal hingst- föreningar	Antal hingstar av			Antal betäckta ston	
		ardenneras	nordsvensk ras	varmblodras	samtliga	i medeltal per hingst
1952	225	177	76	—	6 730	27
1954	242	204	87	—	8 638	30
1956	247	204	82	—	7 864	28

Betäckningsfrekvensen

År	Ardennerhingstar	Nordsvenska hingstar	Varmblodiga hingstar
1953	13 900 (28)	4 000 (19)	2 500 (13)
1954	13 500 (28)	4 200 (21)	2 500 (13)
1955	12 000 (25)	4 700 (23)	2 300 (11)
1956	10 000 (23)	4 500 (24)	1 800 (11)
1957	10 300 (26)	4 700 (24)	1 800 (11)

Anm. Siffrorna inom parantes anger antal betäckningar per hingst.

Hästpremieringen

År	Beskällare	Fölston	Ungston, 1—3 år	Ardenner- hästar	Nordsvenska hästar	Varmblods- hästar
1956	715	4 340	3 375	4 475	2 571	1 296
1957	685	4 038	3 573	4 438	2 633	1 154

Fölslakten

År	Antal slaktade föl
1953	1 765
1954	1 740
1955	2 157
1956	2 135
1957	957

Uppfödningsekostnaderna

1951 års utredning inhämtade vidare vissa uppgifter om uppfödningsekostnaderna från enskilda hästuppfödare och uppfödningstanstalter. På grundval av det insamlade materialet uppgjordes en kalkyl över kostnaderna för uppfödning av unghästar av ardenneras samt nordsvensk och varmblodig ras. Kalkylen gav till resultat, att totalkostnaden för uppfödning av en 3-årig nordsvensk häst och en varmblodshäst uppgick till omkring 3 000 kronor och för en ardennerhäst till omkring 3 400 kronor. Skillnaden be-tingades av högre foderbehov för ardennerhästen.

Med anledning härav har hästavelsutredningen tillfrågat de 3 stora avelsföreningarna, hur de beräknade uppfödningsekostnaderna ställer sig i dagens läge, sett i relation till den förutnämnda kalkylen. Därvid har Föreningen nordsvenska hästen meddelat, att föreningen låtit utföra vissa beräkningar av de aktuella uppfödningsekostnaderna inom sin avelsgren och med ledning därav kunnat göra den uppskattningen, att kostnaden i genomsnitt skulle belöpa sig till 1 500 kronor per häst och år för sådana uppfödare, som icke har tillgång till beten, för vilka statsbidrag utgår, samt till 1 340 kronor då sådant bidrag utgår. Avelsföreningen för svenska ardennerhästen har uttalat, att nyssnämnda belopp å 3 400 kronor kunde anses utgöra den ungefärliga uppfödningsekostnaden för en ardennerhäst även i dagens läge, och Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen har funnit, att samma kostnad för en varmblodig häst f. n. snarare över- än understiger 3 500 kronor.

I detta sammanhang upplyser hästavelsutredningen vidare, att Värmlands läns hushållningssällskap genom en särskild kommitté låtit undersöka förhållandena inom hästaveln i länet och därmed sammanhängande frågor. Kommittén har därvid bl. a. fört fram tanken på att inrätta särskilda upptagningsanstalter för föl. Kostnaderna för en sådan uppfödning till 3 1/2 års ålder har av kommittén för hösten 1955 beräknats till 3 360 kronor, vilket i dagens läge skulle motsvara omkring 3 800 kronor.

Hästpriserna

I likhet med 1951 års utredning har slutligen även hästavelsutredningen från Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget införskaffat vissa uppgifter angående medelvärden å inköpspriser på arbetshästar. Uppgifterna är grundade på inkomna försäkringsansökningar. För att en direkt jämförelse skall kunna ske med uppgifterna i 1951 års utredning har i efterföljande

tabell upptagits endast värdena för 4-åriga hästar och samma län som i nämnda utredning.

Län	Inköpspriser (kronor)		
	1956	1957	1958 jan.—juni
Stockholms och Uppsala	(1 980)	2 330	2 590
Kalmar	(1 830)	2 230	2 530
Malmöhus	(1 770)	2 210	2 210
Älvsborgs	(2 010)	2 290	2 570
Skaraborgs.....	(1 860)	2 050	2 420
Kopparbergs	(2 540)	3 080	3 150
Västerbottens	(2 480)	2 970	2 700

C. Behovet av och tillgången på dragkraft vid avspärrning, mobilisering eller krig

Under ett avsnitt med förenämnda rubrik redogör hästavelsutredningen inledningsvis för vissa överväganden av 1951 års utredning beträffande behovet av och tillgången på dragkraft vid avspärrning, mobilisering eller krig och de konsekvenser, som hästbeståndets minskning kunde medföra för den ekonomiska och militära försvarsberedskapen. Redogörelsen innehåller följande.

Enligt 1951 års utredning var det i första hand ur nämnda synpunkter, som frågan om den lämpliga omfattningen av landets hästbestånd på längre sikt borde prövas. Ur försvarsberedskapssynpunkt syntes det angeläget dels att häststammen icke reducerades alltför mycket, dels att traktorerna i största möjliga utsträckning kunde hållas i drift även i ett krisläge. Vad beträffade hästantalets storlek var utredningen väl medveten om att man icke utan kostnader, som vore otänkbara att pålägga det allmänna, kunde upprätthålla ett större hästbestånd än vad de enskilda hästägarna ansåge sig ha behov av. Anledning syntes emellertid finnas till antagande, att hästuppfödningen på grund av tillfälliga krisförhållanden kunde komma att nedgå i en omfattning, som medförde en större reduktion av häststammen än vad som för jordbrukarna själva såväl som för det allmänna vore önskvärd. För att motverka en sådan kris och dess desorganiserande inverkan på landets hästavel och hästbestånd framlade utredningen vissa förslag till hästavelns stöd under en övergångstid.

Till ledning för ett bedömande av dragkraftstillgångarna lämnades vidare vissa sifferuppgifter om beräknat antal hästar och traktorer till och med år 1960. För erhållande av jämförelse mellan hästar och traktorer i fråga om effektiviteten gjordes en omräkning av traktorerna i »hästenheter», varvid en traktor med schematisk beräkning ansågs kunna utföra samma arbete som 4 hästar. Antalet hästar beräknades till 300 000 år 1955 och 200 000 år 1960 samt traktorantalet till respektive 105 000 och 130 000.

I anslutning härtill framlägger hästavelsutredningen för sin del följande uppgifter angående traktorbeståndet per den 1 oktober 1957 m. m. Uppgifterna har hämtats från en inom statens jordbruksnämnd på grundval av

en stickprovsundersökning företagen inventering av traktorer, som användes i jordbruk och skogsbruk på brukningsenheter med mer än 2 hektar åker.

Totala antalet traktorer beräknades uppgå till 135 559, varav 20 651 bensindrivna, 39 831 brännoljedrivna och 75 077 fotogendrivna. En likartad traktorinventering företogs hösten 1954 och ökningen av antalet traktorer sedan denna uppgår till omkring 27 300, motsvarande 25,4 procent. Särskilt stor har ökningen varit i Norrbottens, Västernorrlands och Jönköpings län, och den har varit betydligt större vid småbruken än vid de medelstora och större jordbruken.

Traktorinventeringen innefattade vidare ungefärliga uppgifter beträffande förbrukningen av driv- och smörjmedel. Förbrukningen beräknades under år 1957 ha uppgått till i kubikmeter: start- och drivbensin 53 702, motorbrännolja 99 269 och motorfotogen 171 131 eller sammanlagt 324 102. Åtgången av smörjmedel beräknades till 12 338 ton.

Beräkningar gjordes även av den åkerareal, som varit föremål för bearbetning med brukarens egna maskiner. Dessa gav vid handen, att brukningsenheter över 2 hektar med sammanlagt 2 588 000 hektar åker, motsvarande 74,2 procent av den totala åkerarealen, helt eller delvis brukades med egna maskiner. För södra och mellersta Sveriges slättbygder var procenttalet 89,8, för skogs- och dalbygdena 60,4 samt för norra Sverige 37,4.

Till jämförelse med nyssnämnda siffror om antalet traktorer i jordbruk och skogsbruk den 1 oktober 1957 anför hästavelsutredningen slutligen, att enligt det hos statistiska centralbyrån förda centrala bilregistret över registreringspliktiga traktorer totala antalet dylika vid samma tidpunkt var 152 996, varav 26 293 bensindrivna, 44 238 brännoljedrivna, 81 837 fotogendrivna samt 628 drivna med bränsle av annat slag. Bandtraktorerna var till antalet 1 497.

D. Hästavelsutredningens uttalanden och förslag

Inledningsvis sammanfattar hästavelsutredningen de viktigaste resultaten av jordbrukets utredningsinstitutets undersökning samt gör i anslutning härtill vissa egna uttalanden. Hästavelsutredningen anför sålunda.

Den verkställda stickprovsundersökningen utvisar, att antalet hästar — inberäknat unghästar och föl — i jordbruket för närvarande skulle kunna beräknas uppgå till omkring 215 000. Hästarnas medelålder är hög, nära hälften av alla hästar är 15 år eller äldre, och detta förhållande medför bland annat, att hästantalet kommer att minska mycket snabbt inom den närmaste framtiden. Uppgifterna till stickprovsundersökningen har hämtats från gårdar med över 2 hektar åker. Det finns emellertid hästar även utanför jordbruket, och dessas antal torde i genomsnitt under de sista åren ha varit 7,5 procent av antalet hästar i jordbruket. Vill man därför med stöd av stickprovsundersökningen göra en beräkning av det totala hästantalet i landet får man göra ett tillägg med 7,5 procent och kommer då fram till en totalsumma av ca 230 000.

Undersökningen synes härjämte ge vid handen, att antalet hästar i arbetsåldern kommer att fortsätta att minska starkt, även om fölpåläggningen skulle öka kraftigt inom de närmaste åren. Minskningen torde sannolikt fortgå i sådan takt, att arbetshästarna år 1965 nedgått till 90 000 å 100 000.

Först därefter skulle den ökning av betäckningarna, som under senaste tiden inträtt, kunna börja verka bromsande på nedgången. Föltillskottet har under de senaste åren uppskattats till 5 000 à 7 000 per år och den årliga avgången på hästar till ca 20 000.

Det framtida behovet av hästar har vid stickprovsundersökningen uppskattats efter 3 alternativa beräkningssätt. Dessa utvisar ett behov av respektive 115 000, 69 000 och 43 000 hästar. Det är givet, att en prognos av denna art är synnerligen vanskelig att göra och måste innefatta många osäkerhetsmoment. Erinras må emellertid att vid den tidigare gjorda prognosen behovet av hästar kom att icke oväsentligt överskattas.

Undersökningen har vidare påvisat den kraftiga ökningen av antalet traktorer i jordbruket under de senaste åren. I skogsbruket har traktorn alltmer kommit till användning och ersätter numera som regel hästen då det gäller vägtransporterna. För den rena jordbruksdriften har hästen ovedersägligen distanserats av traktorn, och det torde knappast vara att räkna med någon omsvängning i detta förhållande. Möjligen skulle man kunna tänka sig, att traktoranskaffningen kan visa sig för dyrbar för de små jordbruken, men detta förhållande kan enligt hästavelsutredningens mening icke ges sådan räckvidd, att det skulle kunna tänkas få någon mer påtaglig inverkan på traktorns dominans i jordbruksdriften. Hästens framtida användning i jordbruket torde sålunda komma att bli förhållandevis begränsad, och behovet av hästar kommer sannolikt att ytterligare nedgå undan för undan. De brukningsenheter, som har tillgång till skog i större omfattning, kan antas i viss utsträckning ha kvar hästar för skogsdriften. Vad angår storskogsbruket har man anledning att räkna med hästen som dragkraft även i framtiden, åtminstone under den som för närvarande kan överblickas. Vid korta skogskörningar, särskilt vid lunning i svår terräng, har det hittills icke varit möjligt ersätta hästen med maskinella hjälpmedel. En mekanisering av lunningsarbetet anses ej kunna genomföras med hjälp av de nu förekommande hjultraktorerna, och detta får till följd att hästens ersättande med maskiner måste, när användbara sådana framkommer på marknaden, medföra behov av förnyelse och utbyte av stora delar av den befintliga maskinparken. En sådan omläggning skulle kräva betydande kapitalinvesteringar och ta tid i anspråk. Samtidigt som man försöker lösa det maskinella transportproblemet ur teknisk synpunkt för skogsbrukets vidkommande, får man uppmärksamma att vissa möjligheter förefinns att rationalisera hästkörningen i skogen, låt vara att denna rationalisering måste få en begränsad räckvidd.

Hästavelsutredningen berör härefter de nuvarande förhållandena på hästavelns område och den verkan, som de särskilda stödåtgärderna haft. Här om anför utredningen följande.

Av allt att döma synes förhållandena på hästavelns område ännu icke ha uppnått den stabilitet, som man vid tiden för beslutet om de särskilda stödåtgärderna räknade med skulle inträffa inom en relativt begränsad tidrymd. Man utgick från att vid en fortgående minskning av hästslammen så småningom en sådan situation skulle uppstå att hästpriserna komme att stiga och uppfödning därigenom göras mera lönsam och till följd därav hästuppfödningen öka. Stödåtgärderna torde närmast ha haft till syftemål att ge hästaveln en sådan uppmuntran, att den trots sin mindre goda lönsamhet skulle uppehållas vid en med hänsyn till landets behov önskvärd nivå. I stort sett synes ändamålet med åtgärderna ha nåtts, och i fråga om utformningen av desamma torde man våga uttala att de på det hela taget

varit väl avvägda och lämnat hästaveln ett verksamt stöd. Sålunda har det stöd, som utgått till hingsthållningsföreningar och enskilda hingsthållare, i hög grad bidragit till att upprätthålla förutsättningarna för den kallblodiga aveln och frisedlarna har uppmuntrat användningen av premierade ston i aveln. För varmbloodsavelns del har uppfödning- och bevaringspremierna kraftigt medverkat till att begränsa nedslaktningen av unghästar och bevara beståndet av avelsston. Lanbruksstyrelsen har framhållit, att halvblodsaveln i avsaknad av de nämnda stödformerna praktiskt taget helt skulle ha förintats. Utredningen vill icke underlåta att här understryka det förtjänstfulla arbete, som från hästuppfödarnas sida utförts i avelsverksamheten, och det bistånd, som deras föreningar liksom lanbruksstyrelsen och hushållningssällskapen lämnat. Såsom framgår av den verkställda utredningen har i trots av det statliga stödet nedgången av häststammen fortsatt och ännu synes icke en balans mellan tillgång och efterfrågan på hästar uppstått. Hästpriserna är visserligen i stigande, men de synes ej ha nått en sådan nivå, att de kan sägas locka till mera omfattande uppfödning. Fölslakten har sedan åtskilliga år varit betydande. Enligt uppgifter från veterinärstyrelsen var slakten mest omfattande åren 1946 och 1947, då den översteg 4 000 föl per år. Under vartdera av åren 1955 och 1956 slaktades över 2 000 föl. En markant minskning av fölslakten ägde emellertid rum under år 1957, då endast 957 föl anmäldes till slakt, och år 1958 t. o. m. juni månad har enligt under hand erhållen upplysning från Sveriges slakteriförbund 151 föl slaktats. Det ligger nära till hands att se minskningen i fölslakten som en följd av prisutvecklingen på hästmarknaden. Utan hittillsvarande stödåtgärder torde emellertid avelsarbetet, kanske främst hingsthållningen, ha minskat långt mer än vad hittills varit fallet. Med hänsyn till framför allt kallblodshästarnas höga medelålder, måste en reproduktion inom denna avelsgren av tämligen betydande omfattning vara angelägen. För att ernå detta erfordras, att förutsättningar för fortsatt avelsverksamhet vidmakthålles och något ökas. I dagens läge är det knappast realistiskt att räkna med att avelsarbetet skall bibehållas i nuvarande omfattning, därest stödet från statens sida skulle upphöra. Den påbörjade stegringen av hästpriserna och den minskade fölslakten ävensom den under sista tiden något ökade betäckningsfrekvensen synes emellertid tyda på att en stabilisering inom hästaveln måhända kan skönjas. Ännu så länge är det dock omöjligt att göra några bestämda förutsägelser i detta hänseende på grundval av dessa omständigheter, som kunnat iakttagas under endast en kort tidrymd, och närmast torde de på sin höjd kunna ange en tendens i utvecklingen.

Nedgången av hästbeståndet har, påpekar hästavelsutredningen, drabbat samtliga de 3 stora avelsgrenarna men främst ardennerassen, som likväl allttjämt är den till antalet största. Att denna ras fått vidkännas den kraftigaste åderlåtningen är en naturlig följd av jordbrukets mekanisering. Såväl kallblodiga som varmbloodiga hästar behövs för att tillgodose hästbehovet i framtiden, och anledning förefinnes enligt utredningens mening icke att göra någon åtskillnad mellan raserna, då det gäller eventuellt stimulerande åtgärder för ökad avelsverksamhet, även om åtgärderna icke i alla hänseenden får samma utformning för de olika avelsgrenarna. För den varmbloodiga aveln kommer nedskärningen av arméns remontinköp att få stor inverkan. Varmbloodshästen kan emellertid användas, förutom för militära ändamål, såsom arbetshäst i näringslivet, och härjämte finner den avsättning hos ryttarorganisationer samt inom trav- och galoppporten, var-

igenom en ur beredskapssynpunkt icke oväsentlig reservhållning vidmakthålles. En icke obetydlig export av varmlodiga hästar äger dessutom rum.

I likhet med 1951 års utredning är hästavelsutredningen av den uppfattningen, att hästbeståndet i landet bör grundas på inhemsk avel och att import av hästar såsom hittills endast bör få ske med särskilt tillstånd då speciella skäl härför finnes. Beträffande storleken av behovet av hästar anför utredningen.

Det antal hästar, som för närvarande synes erforderligt för att tillgodose landets behov, torde uppskattningsvis uppgå till ca 200 000.

Från olika håll har emellertid påyrkats, att ökning av stödet till hästaveln komme till stånd. Man har uttalat farhågor för att i annat fall aveln skulle sjunka i sådan omfattning att landets behov av hästar icke skulle kunna tillgodoses. Det har också gjorts gällande, att en ökning av aveln ur krigsberedskapssynpunkt vore påkallad. Det har sålunda framhållits att vid avspärrning och beredskap tillgången på hästar för jordbruket icke skulle vara tillräcklig.

Enligt vad chefen för armén upplyst kommer emellertid behovet för arméns del att minska avsevärt och man torde kunna anta, att samma blir förhållandet beträffande skogsbruket och jordbruket. Att såsom från vissa håll ifrågasatts för beredskapsändamål upprätthålla en hästavel, som överskrider det normala behovet, kan icke anses genomförbart utan högst väsentliga kostnader och det torde icke heller ekonomiskt sett vara försvarbart. Såsom statens jordbruksnämnd påpekat för utredningen måste det framstå såsom en betydligt lämpligare åtgärd att för motsvarande kostnader lagra flytande drivmedel för traktorer och bilar. Det torde icke heller vara ändamålsenligt ur arbetskrafts- och tidssynpunkt att bygga på hästen såsom dragkraft inom skogs- och jordbruket vid krigsberedskap eller krig. Den av utredningen verkställda stickprovsundersökningen ger vid handen, att man år 1965 skulle kunna räkna med ett antal arbetshästar av 90 000—100 000 under det att behovet av sådana hästar vid samma tidpunkt skulle vara omkring 115 000, 69 000 eller 43 000, beroende på från vilket av de vid undersökningen tillämpade 3 alternativen man utgår. Man torde härav kunna ställa den prognosen, att hästtillgången under de närmaste åren bör kunna täcka behovet, men då måste observeras att hästarnas kvalitet på grund av hög medelålder i betydande utsträckning blir låg.

För att hästbeståndet skall kunna vidmakthållas vid nu angiven nivå och även motsvara kraven på nöjaktig kvalitet är det enligt utredningens mening nödvändigt, att avelsverksamheten hålles uppe. Man torde, anser utredningen, icke f. n. kunna göra den förutsägelsen, att betingelserna för uppfödningen kommer att utvecklas så, att densamma under de närmaste åren kan ske i önskvärd omfattning utan stöd från statens sida. Å andra sidan torde man också kunna uttala att, såvitt nu kan bedömas, någon ökning av stödet icke är påkallat.

Hästavelsutredningen kommer sålunda till den slutsatsen, att hästaveln under ännu någon tid bör bispringas med särskilda stödåtgärder samt att stödet i huvudsak bör ske i samma former som hittills. Förlängningen av stödåtgärderna bör enligt utredningens mening icke ske för kortare tid än 5 år. Efter denna tid torde det vara möjligt att klarare överblicka läget beträff-

fande såväl behovet som tillgången på hästar och man bör då också lättare kunna bedöma möjligheterna att aveckla stödet.

När det härefter gällt att taga ställning till frågan om den närmare utformningen av de fortsatta stödåtgärderna har hästavelsutredningen ansett sig böra utgå från att, eftersom stödet åt hästaveln i sin helhet nu är föremål för översyn, det är angeläget att även själva konstruktionen av statsstödet omprövas. För en dylik omprövning uppställer utredningen följande allmänna riktlinjer.

Den nuvarande uppdelningen av hästavelsstödet i bestående och tillfälligt stöd bör upphöra, varvid det senare stödet inarbetas i det förra.

Den statliga långivningen med anlitan av statens lånefond för hästavelns befrämjande bör avecklas och ersättas med bidrag resp. statlig kreditgaranti. I sammanhanget kan erinras om att 1945 års riksdagsrevisorer uttalade sig för prövning av frågan om att ersätta vissa utlåningsfonder med ett system med statlig lånegaranti.

Enligt utredningens mening kan starkt ifrågasättas om det är behövt och rationellt att riksdagen detaljprövar medelsdispositionen under hästavelnsanslaget. Det synes mera ändamålsenligt att riksdagen endast bestämer, hur stora belopp som skall avdelas till stöd åt kallblodsaveln resp. varmblodsaveln. Anslagsbeloppens storlek bör bestämmas efter schematiska beräkningsgrunder. Ett dylikt förfarande tillämpas vid anvisandet av medel till idrottens och friluftslivets främjande. Kungl. Maj:t bör på grundval av riksdagens beslut fastställa en närmare utformad dispositionsplan, dock utan att densamma synes behöva bli så detaljerad som nu. Förslag till dispositionsplan bör uppgöras av lantbruksstyrelsen efter samråd med de av hästaveln intresserade organisationerna.

Med dessa utgångspunkter framlägger hästavelsutredningen följande olika förslag till stödåtgärder för hästaveln.

Vid beräkandet av medel under posten till kallblodsaveln bör beloppet avpassas så att utrymme erhålles för stöd åt hingstföreningar och enskilda hingsthållare i ungefärligen samma utsträckning som f. n. Hästavelsutredningen vill dock här föreslå den ändringen i nu gällande bestämmelser att samma bidrag må utgå till enskilda hingsthållare som till föreningar. Även så bör utrymme lämnas för frisedlar till ett belopp som omräknat i nuvarande penningvärde motsvarar det stöd av ifrågavarande slag som bestämdes år 1953. Vid de överläggningar som utredningen haft med jordbruksanslagsutredningen har denna förklarat sig icke önska taga ställning till frågan om denna stödforms lämplighet. Enligt båda utredningarnas uppfattning torde det icke heller vara ett spörsmål som kräver ställningstagande av riksdagen. Denna fråga torde efter samråd med intresseorganisationerna få avgöras av lantbruksstyrelsen, som bör äga frihet att disponera tillgängliga medel för annan stödform om så befinnes lämpligt.

Sedan 1952 har ett temporärt stöd till varmblodsaveln utgått ur hästavelsfonden i form av uppfödning- och bevaringspremier. Det har ifrågasatts, om sagda former för stöd av varmblodsaveln alltjämt bör tillämpas. Detta torde emellertid få avgöras av lantbruksstyrelsen efter vederbörligt samråd. Emellertid synes det lämpligt att under anslagsposten till stöd åt varmblodsaveln föra in ett belopp ungefärligen motsvarande det nu utgående temporära stödet. Beträffande dispositionen av medlen under anslagsposten torde böra gälla, att denna bl. a. skall inriktas på att i olika avseenden främja den civila ridsporten. Ett skäl härtill är att man bör göra det möjligt för

ett större antal för hästsporten intresserade ungdomar att ägna sig åt densamma. I enlighet med vad som närmare beröres i det följande bör till stödet åt varmbloodsaveln jämväl hänföras bidrag till uppförande av ridhusbyggnader.

Utlåningen från statens lånefond för hästavelns befrämjande synes böra upphöra med utgången av innevarande budgetår. Den långivning som för närvarande sker med anlitande av medel ur fonden till främjande av inköp av avelsdjur av såväl varmbloods- som kallbloodsras torde böra ersättas med ett system med statliga lånegarantier för krediter upptagna på allmänna lånemarknaden. Dessa garantier bör ej innefatta något subventionsmoment. Garanti bör kunna beviljas upp till 100 procent av anskaffningskostnaden. Samma slag av inköpsåtgärder som nu främjas genom långivning ur fonden bör stödjas med statsgarantier. Ävenså bör statsgarantier lämnas för i allmän kreditinrättning upptagna lån för anskaffande av hästar för ridhusdrift. Lånegaranti torde icke böra gälla, därest amorteringstiden för det i allmän kreditinrättning upptagna lånet överstiger beträffande kallblodiga avelsdjur 8 år och varmbloodiga avelsdjur 5 år. Garantierna torde böra beviljas av lantbruksstyrelsen efter hörande av vederbörande hushållningssällskap och intresseorganisation. Garantiram bör årligen fastställas av riksdagen.

Även den med anlitande av förenämnda fond förekommande långivningen såsom finansiell hjälp till uppförande m. m. av ridhusanläggning torde böra upphöra den 1 juli 1959. Långivningen synes böra ersättas med bidrag till täckande av byggnadskostnaderna intill högst 75 procent. Redan de nu utgående lånen har karaktär av bidrag såtillvida att de är ränte- och amorteringsfria så länge vederbörande anläggning består och utnyttjas för sitt ändamål. Något krav på återbetalning av sådant lån har icke rests sedan denna stödform infördes år 1947. Bidragen bör beviljas av Kungl. Maj:t samtidigt som byggnadskostnaderna och anläggningsritningarna godkännes. Förutsättning för beviljandet av bidragen bör vara att garantier kan lämnas för att de med bidragen delvis finansierade anläggningarna får avsedd användning under rimlig tid, förslagsvis 15 år. Utbetalningen av bidragen bör ske först sedan vederbörande anläggning slutförts. Vid behov av kredit under byggnadstiden synes samma förfarande kunna tillämpas som vid uppförande av sportlokaler. Dessa uppföres som regel med kommunal borgen.

Vad härefter angår frågan om stödets totala omfattning framhåller hästavelnutredningen, att denna fråga bör prövas med utgångspunkt från att betydande belopp årligen inflyter till statsverket av totalisatormedel och från att statsmakterna i samband med indragningen av dessa medel till driftbudgeten år 1947 får anses ha åtagit sig vissa förpliktelser gentemot hästaveln. I anslutning härtill föreslår utredningen följande anslagsbelopp och bidragsramar, m. m.

De förslag som i det föregående redovisats innebär, att medelsanvisning för stöd åt hästaveln hädanefter endast skall ske under reservationsanslaget Befrämjande av husdjursaveln och där redovisas å tvenne anslagsposter, en för varmbloodsaveln och en för kallbloodsaveln. Under ettvarvt av de senaste 3 budgetåren har såsom statsstöd till varmbloodsaveln genomsnittligt utbetalats ca 800 000 kronor och till kallbloodsaveln i medeltal ca 1 300 000 kronor. I dessa siffror innefattas sålunda även den medelsanvisning som skett med anlitande av statens hästvelsfond. Enligt utredningens uppfattning bör belopp av i huvudsak samma storleksordning även i fortsättningen stå till förfogande för stöd av nämnda avelsgrener. Utredningen föreslår, att till

stöd åt hästaveln totalt anvisas ett belopp av 2 000 000 kronor. Av detta belopp bör 750 000 kronor avse varmbloodsaveln och 1 250 000 kronor kallblodsaveln. I den för varmbloodsaveln beräknade summan ingår ej medel för bidrag till byggande av ridhus.

Den behållning som den 1 juli 1959 kan föreligga å statens hästavelsfond bör få tagas i anspråk vid bestämmandet av medelsdispositionen för budgetåret 1959/60.

Ramen för lån ur statens lånefond för hästavelns befrämjande till ridhusanläggningar och för ridhusdrift erforderligt hästmateriel m. m. har under de senaste 2 åren varit 400 000 kronor. Ramen har helt utnyttjats. I överensstämmelse med vad i det föregående anförts rörande betydelsen av stöd åt hästsporten synes det angeläget, att den årliga bidragsramen för de närmaste budgetåren fastställs till ett något högre belopp. Utredningen föreslår en bidragsram om 500 000 kronor. För bidragsgivningen synes böra få anlitas den å fonden den 1 juli 1959 kvarstående behållningen, vilken kan beräknas till ca 3 000 000 kronor. Fondens behållning nämnda dag torde böra överföras till reservationsanslaget Befrämjande av husdjursaveln samt där redovisas som reservationsbelopp, avsett endast för bidrag till ridhusanläggningar. Sedan reservationen uttömts får medelsbehovet till angivna bidragsverksamhet täckas genom nya medelsanvisningar, bestämda efter de årliga bidragsramarna. Återbetalningar av tidigare ur fonden beviljade lån för hästinköp torde böra inflyta å driftbudgetens inkomstsida under posten Diverse inkomster: Övriga diverse inkomster.

Vad slutligen angår de ramar, som bör gälla för den föreslagna lånegarantigivningen för hästinköp, torde dessa kunna bestämmas med utgångspunkt från dem, som enligt nuvarande regler gäller för motsvarande långivning ur statens lånefond för hästavelns befrämjande. Uppkommande kostnader för täckande av till följd av statlig kreditgaranti inträffad förlust torde få bestridas ur den från lånefonden till hästavelnsanslaget överförda reservationen samt, när denna är förbrukad, ur anslaget.

Det bör till sist här åter anmärkas, att hästavelsutredningen varit enig med jordbruksanslagsutredningen i sina förslag rörande storleken av och formerna för statsstödet åt hästaveln.

IV. Yttrandena över hästavelsutredningens betänkande

Av remissinstanserna uttalar *statskontoret* tveksamhet gentemot hästavelsutredningens förslag om fortsatt stöd åt hästaveln. Enligt ämbetsverket kan det ifrågasättas, huruvida särskilda stödåtgärder f. n. tjänar något ändamål. *Sveriges skogsägareförbund* anför, att om icke kraftigare stödåtgärder för hästaveln vidtages än vad utredningen föreslagit, torde en för skogsbruket redan lokalt påtagbar brist på hästar mycket snart komma att mera allmänt accentueras. *Samtliga övriga remissinstanser* tillstyrker däremot huvudlinjerna i utredningens förslag eller lämnar desamma i stort sett utan erinran. Beträffande vissa spörsmål föreligger dock olika mening mot utredningen. Detta gäller framför allt den ifrågasatta avvecklingen av fonderna och införandet av systemet med statlig lånegaranti på området. Dessa förslag avstyrkes av omkring hälften av remissinstanserna, varibland

så gott som alla föreningar och organisationer med intressen inom hästavelserksamheten.

Ur yttrandena må i övrigt återgivas följande.

Lantbruksstyrelsen framhåller, att hästaveln ännu icke nått den stabilitet, som är nödvändig för att även ett minskat framtida behov av hästar skall kunna tillgodoses. Det är därför nödvändigt, att förutsättningarna för fortsatt avelserksamhet vidmakthålles och ökas. Såsom hästavelsutredningen anfört torde emellertid avelsarbetet icke kunna bibehållas i nuvarande omfattning, därest stödet från statens sida upphör. Med hänsyn härtill understryker *lantbruksstyrelsen* starkt utredningens uppfattning om nödvändigheten av att det statliga stödet till hästaveln skall fortsätta.

Likaså tillstyrker *lantbruksstyrelsen* livligt utredningens utformning av stödåtgärderna utom i fråga om sättet för finansieringen och för långivningen till inköp av avelsdjur samt beträffande storleken av medelsanvisningen till inlösen av frisedlar. *Styrelsen* avstyrker sålunda, att statens hästavelnsfond avvecklas och att de statliga hästavelslånen ersättes med statlig kreditgaranti. Beloppet för inlösen av frisedlar anser *styrelsen* böra uppräknas från föreslagna 200 000 till 300 000 kronor.

Till stöd för sin uppfattning att statens hästavelnsfond bör bibehållas åberopar *styrelsen* de uttalanden, som jordbruksutskottet gjorde i sitt utlåtande nr 10 till 1947 års riksdag och som låg till grund för samma riksdags beslut att tillskapa ifrågavarande fond samtidigt som specialbudgeten för totalisatormedlen upplöstes. *Styrelsen* anför vidare.

Detta riksdagsbeslut har av hästuppfödarna uppfattats som ett givet löfte och som en kompensation för beslutet att upplösa specialbudgeten för totalisatormedel, och skulle utredningens förslag genomföras skulle detta i uppfödarkretsar väcka berättigad oro. Intet har sedan 1947 års riksdagsbeslut inträffat, som är ägnat att ändra på denna statsmakternas inställning. *Lantbruksstyrelsen* finner det därför angeläget, att fonden bibehålles och får den förstärkning, som enligt samma riksdagsbeslut skall ske i god tid innan fondmedlen är förbrukade. *Styrelsen* vill i detta sammanhang erinra om att i dess anslagsäskanden för budgetåret 1959/60 föreslås, att statens hästavelnsfond tillföres ett belopp å 1 000 000 kronor. Därest vad *lantbruksstyrelsen* föreslagit i denna del bifalles, torde stödet till hästaveln kunna finansieras till ett belopp av förslagsvis 700 000 kronor från hästavelnsfonden och till återstående del på driftbudgeten. En sådan ordning torde icke utgöra hinder för att anslagen sammanföres och disponeras gemensamt på sätt utredningen föreslagit.

Beträffande förslaget att införa statlig lånegaranti yttrar *lantbruksstyrelsen*.

För förslaget att ersätta de statliga hästavelslånen med statlig kreditgaranti har utredningen bl. a. åberopat att 1945 års riksdags revisorer uttalat sig för prövning av frågan att ersätta vissa utlåningsfonder med ett system av statlig kreditgaranti. *Styrelsen* vill emellertid erinra om att detta icke hindrade 1947 års riksdag att i nyssnämnda sammanhang bifalla *Kungl. Maj:ts* förslag om åtgärder för sammanförande av olika fonder för

hästavelsändamål till den nuvarande statens lånefond för hästavelns befrämjande.

De räntefria avelslånen har varit av stor betydelse, när det gällt att anskaffa goda avelsdjur, och icke minst under det senaste för hästaveln så påfrestande decenniet har de verksamt bidragit till att upprätthålla de avelsmässiga förutsättningarna för aveln. Visserligen skulle enligt utredningens förslag samma lånemöjligheter alltjämt stå öppna men på försämrade lånevillkor. I all synnerhet när det gäller hingstlån skulle räntekostnaderna bli så dryga, att de vid kalkyl av hingstköp måste ingå som en icke oväsentlig faktor. När det gäller att främja hästaveln, som enligt naturens ordning har att arbeta på lång sikt, anser lantbruksstyrelsen systemet med statlig kreditgaranti vara en föga lämplig låneform, avhängig som den är av växlande konjunkturer och därmed sammanhängande varierande räntesatser. Det hör därjämte ihågkommas att statsmakterna genom indragningen av totalisatormedlen får anses ha ådragit sig vissa förpliktelser gentemot hästaveln. Denna förpliktelse borde ge anledning till att i största möjliga utsträckning stödja hästaveln i ett vanskligt läge, i all synnerhet som statsverkets årliga inkomster av totalisatormedel ökat från omkring 6 000 000 kronor år 1947 till drygt 25 000 000 kronor år 1957, varjämte från den 1 juli 1958 statsverket tillgodogör sig ytterligare 5 procent av den totala omsättningen vid travtävlingar. På grund härav kan styrelsen sålunda icke tillstyrka förslaget att ersätta de statliga hästavelslånen med en statlig kreditgaranti.

I detta sammanhang berör lantbruksstyrelsen de nuvarande lånemöjligheterna och föreslår vissa ändringar härutinnan. Styrelsen anför i detta hänseende.

F. n. utgår lån för inköp av hingstar av ardenneras och nordsvensk ras samt varmblodiga och nordsvenska fölston. För hingstlån är amorteringstiden 8 år och för stolån — såväl vad beträffar varmblodig som nordsvensk ras — 5 år. Denna amorteringstid bör bibehållas. Därjämte vill lantbruksstyrelsen föreslå, att även för ardennerston lån må kunna beviljas. Därigenom skulle ett berättigat önskemål från ardenneruppfödarnas sida kunna tillgodoses. De senaste årens erfarenhet har vidare givit vid handen, att för ston, för vilka avelslån beviljas, en viss åldersbegränsning bör införas. Lantbruksstyrelsen vill i detta hänseende föreslå, att lån må beviljas endast till ston som är lägst 3 och högst 8 år. Enligt styrelsens mening bör vidare det nuvarande maximala lånebeloppet — 10 000 kronor för hingst och 3 000 kronor för sto — f. n. bibehållas. Styrelsen förutsätter dessutom, att lån för inköp av ridhästar skall kunna utgå i samma ordning och på samma villkor som hittills.

Vad slutligen angår det för inlösen av frisedlar erforderliga beloppet anför lantbruksstyrelsen härom.

För inlösen av frisedlar har utredningen föreslagit ett belopp av 200 000 kronor. Genom beslut av 1953 års riksdag fastställdes för nämnda ändamål ett belopp av 350 000 kronor. I proposition nr 135 till 1957 års riksdag föreslogs emellertid detta belopp sänkt till 200 000 kronor, ett förslag som av riksdagen bifölls. Det i propositionen föreslagna beloppet torde ha beräknats tämligen exakt efter storleken av det belopp, som under de närmast föregående åren använts för inlösen av frisedlar. Sedan dess har antalet ston, berättigade till frisedlar, ökat, och framför allt är det nödvändigt att det belopp, som för nämnda ändamål står till förfogande, beräknas med hänsyn till antalet utlämnade frisedlar. Frisedeln utfärdas i samband med

premieringen och är avsedd att användas och inlösas under något av de 2 därefter närmast följande åren. Utlämnande av frisedel innebär sålunda en utfästelse att, om vissa villkor uppfylles, tidigast omkring 1 år senare inlösa den med visst belopp. Då det måste anses uteslutet, att en sådan förbindelse på grund av bristande medel icke kan infrias, är det nödvändigt att en tämligen vid marginal beräknas vid fastställande av det för frisedlar avsedda beloppet. Lantbruksstyrelsen får därför hemställa, att det av utredningen angivna beloppet höjes med förslagsvis 100 000 kronor.

Domänstyrelsen anför, att enligt av styrelsen och andra institutioner verkställda överslagsberäkningar en produktion av arbetshästar av kallblodsras motsvarande ett årligt tillskott av ca 7 000 föl, slaktfölen oräknade, skulle utgöra en lämplig minimimålsättning för hästaveln under de närmaste 10 till 15 åren. Överensstämmelsen mellan dessa beräkningar och utredningsresultatet synes vara god. Man torde alltså få antaga att den bild av den närmaste framtiden, som sålunda erhållits, torde vara relativt rättvisande. Detta innebär bl. a., att nuvarande fölproduktion å 5 000—7 000 föl om året räcker för att uppehålla en häststam av erforderlig storlek. En mera avsevärd minskning av föltillskottet kan emellertid medföra en kännbar hästbrist. Ehuru fördenskull en noggrann bevakning av frågan krävs under de närmaste åren, anser sig styrelsen dock nu böra tillstyrka utredningens förslag, att understödet till hästaveln bibehålles vid nu gällande nivå och i huvudsak utgår enligt nuvarande normer. Samtidigt anmärker styrelsen, att frågan om utbildningen av körare, trots att denna fråga synes vara avgörande för skogsbrukets framtida försörjning med dragkraft, icke av utredningen upptagits till diskussion. Särskilt viktigt är nämligen att ungdomsutbildningen och därmed rekryteringen till köraryrket beaktas genom ökade statliga åtgärder. Styrelsen understryker därför, att utbildningsfrågan noga bör uppmärksammas i samband med den framtida hästförsörjningen.

Skogsstyrelsen har för sin del intet att invända mot den uppfattning av skogsbrukets behov, som hästavelsutredningen stannat för. Den föreslagna förenklingen av stödverksamheten anser styrelsen böra komma till stånd. Med hänsyn till ridsportens betydelse för ungdomen och dess fostran finner styrelsen vidare, att utredningens förslag till avvägning av stödet mellan varmblods- och kallblodsaveln är väl grundat. Ämbetsverket förklarar sig sålunda instämma i vad utredningen förordat och tillstyrker i allt väsentligt förslagets genomförande.

Statens jordbruksnämnd ansluter sig i huvudsak såväl till den allmänna målsättning för den statliga verksamheten för hästavelns befrämjande, som hästavelsutredningen förordat, som ock till den föreslagna utformningen av stödåtgärderna. I fråga om formen för långivningen för främjande av inköp av avelsdjur hyser nämnden dock en avvikande uppfattning. Dels innebär nämligen utredningens förslag på denna punkt en väsentlig saklig försämring av stödet, vilken i hästavelns nuvarande läge knappast synes vara motiverad, dels torde det ingalunda vara säkert, att en övergång från det hittills tillämpade systemet med statlig långivning till ett system med

statlig kreditgaranti kommer att medföra någon förenkling administrativt sett. Med hänsyn till de förhållandevis små lånebelopp det här ofta är fråga om torde det i stället vara anledning befara, att en dylik omläggning kommer att medföra ett ökat administrativt arbete för de organ, som skall handha verksamheten. Enligt nämndens uppfattning bör ifrågavarande långivning därför alltså ske på samma sätt som hittills.

Veterinärstyrelsen, som helt delar hästavelsutredningens uppfattning att landets hästbestånd bör grundas på inhemsk avel och att import bör få ske blott av speciella skäl, tillstyrker likaledes utredningens förslag. Såsom särskilt betydelsefullt framhåller styrelsen att systemet med frisedlar bibehålles, att beloppet för dessa omräknas i nuvarande penningvärde och deras giltighetstid för inlösen förlänges, att stödet åt enskild hingsthållare får utgå med samma belopp som till föreningar, samt att uppfödning- och bevaringspremier bibehålles och göres så stora, att de på ett effektivt sätt kan verka förebyggande på nedslaktningen av föl.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap finner sig ur de synpunkter nämnden har att företräda böra tillstyrka fortsatt statligt stöd åt hästaveln under ytterligare en 5-årsperiod och har ej något att erinra mot att stödet gives i den form hästavelsutredningen föreslagit.

Chefen för armén anser de föreslagna åtgärderna innebära en förbättring av nu rådande förhållanden i stort enligt de principer som f. n. gäller. Detta är lämpligt eftersom det erfarenhetsmässigt har kunnat konstateras, att de stödåtgärder, som under senare år vidtagits, varit av stort värde särskilt för varmbloodsaveln. Arméchefen anför vidare.

De redovisade beräkningarna av framtida behov och tillgångar stödja den av chefen för armén tidigare framförda uppfattningen, att arméns behov av hästar i krig icke synes vara av den omfattningen, att en för stor procent av landets totaltillgångar tas i anspråk.

Chefen för armén vill understryka utredningens uttalanden att såväl kallblodiga som varmbloodiga hästar behövs för att tillgodose hästbehovet i framtiden och att anledning inte förefinnes att göra någon åtskillnad mellan raserna, då det gäller eventuellt stimulerande åtgärder för ökad avelsverksamhet.

Förlängning av stödåtgärderna bör enligt utredningen icke ske för kortare tid än 5 år. Ur hästuppfödarnas synpunkt torde det vara värdefullt om stödåtgärderna kunde avse en ännu längre tidsperiod. Som emellertid utredningen framhåller torde det efter omkring 5 år vara möjligt att klarare överblicka läget beträffande såväl behovet som tillgången på hästar. Detta kan motivera att stödåtgärderna tills vidare begränsas till 5 år. Hästuppfödarna bör dock i god tid före 5-årsperiodens slut erhålla besked om eventuella stödåtgärder. Det synes därför vara lämpligt att redan efter 3 år göra en förnyad behovsprövning. Om det härvid visar sig erforderligt med fortsatt stöd förlänges den ursprungliga 5-årsperioden med ytterligare 3 år o. s. v.

Behovet av hästar för armén föreligger främst i Norrland, i vad avser hästar för ridbruk främst i övre Norrland. Det är därför ur arméns synpunkt angeläget att stödåtgärderna i så stor utsträckning som möjligt avser dessa delar av landet.

I övrigt finner chefen för armén utredningens uttalanden och förslag lämpliga.

Skogs- och lantbruksakademien tillstyrker helt hästavelsutredningens förslag. Med anledning av utredningens framhållande av det särskilda behovet av hästar för skogskörslor förklarar sig akademien visserligen finna detta uttalande befogat men påpekar samtidigt, att den fortskridande mekaniseringen även vid lunningen efter hand kommer att verka begränsande på behovet av hästar. Såväl vid företag med kombinerat jordbruk och skogsbruk som för storskogsbruket torde man dock få räkna med att för lunningen fram till basvägar och lastbilsvägar hästar kommer att behövas inom överskådlig framtid. För nämnda företag är det sålunda av betydelse, att en häststam av tillräcklig storlek och fullgod beskaffenhet vidmakthålles samt att avelsarbetet inriktas på en för skogskörslor och lättare jordbrukskörslor lämplig typ. Enligt akademien är det därjämte viktigt, att behovet av utbildning i körning och skötsel av hästar tillgodoses, varvid icke minst hovvården bör beaktas.

Sveriges lantbruksförbund, i vars yttrande *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund* instämmer, uttalar till en början viss kritik mot de av hästavelsutredningen redovisade beräkningarna utav det framtida behovet av arbetshästar. För sin del anser förbundet, att detta behov kan förväntas bli något större än tillgången omkring år 1965. Förbundet anför härom i huvudsak följande.

De erhållna resultaten tyder på ett uppseendeväckande litet framtida behov av arbetshästar. Enligt alternativ I skulle sålunda mindre än hälften av antalet jordbruk i landet med 2 ha åker och däröver anskaffa ny häst, när den nuvarande avyttras. Däremot förefaller de begränsningar, som gjorts i alternativen II och III vara alltför starka. Det är nämligen inte sannolikt, att jordbruk med mindre än 5 ha åker och med mindre än 60 dagars skogskörslor skulle upphöra att ha häst, åtminstone inte före år 1965, som utredningen antagit. För dessa jordbruk, som i stor utsträckning drives av äldre jordbrukare, är traktorsanskaffning knappast något alternativ. I den mån dessa jordbruk kommer att finnas kvar, är det därför sannolikt att dragkraften till betydande del kommer att utgöras av hästar. Än mindre realistiskt förefaller alternativ III, där man antagit att alla gårdar med mindre skogskörslor än 60 dagar kommer att upphöra att ha hästar. Det är därför förbundets uppfattning att alternativ I utgör den bästa prognosen för det framtida hästbehovet.

På grundval av under olika år antal födda hästar har vid normal avgång tillgången på arbetshästar år 1965 beräknats komma att uppgå till 90 000—100 000. I utredningen har dessa siffror över tillgången jämförts med behovet enligt de 3 ovan redovisade alternativen. Dessa uppgifter över beräknad tillgång och beräknat behov av arbetshästar avser emellertid inte samma tidpunkt. Det behov av arbetshästar, som beräknats på grundval av stickprovsundersökningen, hänför sig till en tidpunkt längre framåt i tiden än 1965. Bortgången av de 88 000 hästar, som inte avses att ersättas, kommer normalt att ske under ca 15 år. År 1965 kommer det emellertid att finnas kvar ca 32 000 av dessa hästar. Dessa 32 000 hästar ingår i den för år 1965 beräknade tillgången på 90 000—100 000 hästar men inte i det enligt stickprovsundersökningen beräknade behovet av 115 000 hästar. De bör där-

för läggas till detta beräknade behov, om detta skall avse år 1965. Nämnade år skulle alltså totalbehovet av arbetshästar enligt alternativ I komma att ligga åtminstone i närheten av 147 000. Utföres motsvarande beräkningar för alternativen II och III, erhålles ett totalt hästbehov av 126 000 respektive 107 000. Mot en beräknad tillgång år 1965 av 90 000—100 000 arbetshästar står sålunda ett beräknat behov enligt de 3 alternativen av 147 000, 126 000 och 107 000 arbetshästar. Det beräknade behovet år 1965 överstiger således för samtliga alternativ den beräknade tillgången av arbetshästar. Den slutsats, som kan dragas på grundval av dessa beräkningar, är följaktligen att det framtida hästbehovet kan förväntas bli något större än tillgången. Hästavelsutredningens tolkning av stickprovsundersökningens resultat är däremot att hästtillgången torde komma att täcka behovet.

På grund av den tolkning, som förbundet sålunda för sin del vill ge de verkställda beräkningarna av hästbehovet i framtiden, finner förbundet det nuvarande stödet åt hästaveln böra betraktas såsom ett minimum för att erforderligt antal hästar skall uppfödas. Förbundet motsätter sig därför, att de nuvarande fonderna avvecklas och ersättes med bidrag och statlig kreditgaranti, emedan detta skulle beröva hästaveln den garanti för kontinuerligt stöd, som är av utomordentligt värde vid en så långsiktig produktion som det här är fråga om. Förbundet anför härom närmare följande.

Såsom framgår av vad som uttalats vid fondernas tillkomst har avsikten med dessa varit att skapa garanti för att hästavelns behov skulle bli tillgodosedda i tillräcklig omfattning, även då det budgetära läget kunde lägga hinder i vägen för anvisning av erforderliga anslag. Med hänsyn till den långa tid som erfordras för uppfödning av hästar är den garanti för kontinuerligt understöd, som dessa fonder utgör, av utomordentligt värde, när det gäller att stimulera avelsverksamheten. Hästuppfödning är nämligen en verksamhet på mycket lång sikt, som inte gärna igångsättes till följd av tillfälligt högt understöd. Garanti för kontinuitet i understödet kan därför antas ha lika stor betydelse för produktionens stimulans som understödets höjd. Vidare bör beaktas, att lånen från statens lånefond för hästavelns befrämjande är räntefria, varför ett ersättande med formen statlig kreditgaranti innebär en kostnadsfördyring för uppfödarna. Lantbruksförbundet kan alltså icke finna, att några fördelar står att vinna genom avvecklande av dessa fonder men väl betydande nackdelar för hästaveln.

1947 års riksdagsbeslut har av hästuppfödarna uppfattats som ett löfte om fondernas bestånd. Ett genomförande av utredningens förslag skulle alltså väcka berättigad oro. En förbrukning respektive upphörande av fonderna skulle dessutom vara stötande för uppfödarnas rättskänsla, eftersom i statens lånefond för hästavelns befrämjande ingår avsevärda summor av de medel, som under åren 1915—1918 inlevererats av hästuppfödarnas exportmedel för att härigenom skapa en säkerhetsfond för hästavelns främjande. Att vid en tidpunkt då enligt allmänna meningen hästaveln måste stödjas borttagna ifrågavarande fonder, som alltså till en del bildats av uppfödarnas egna exportmedel och i övrigt från totalisatormedel måste väcka olust. Lantbruksförbundet motsätter sig därför bestämt att de avvecklas.

Lantbruksförbundet anser slutligen av samma skäl som lantbruksstyrelsen, att det för inlösen av frisedlar avsedda beloppet bör höjas. I övrigt gör förbundet icke någon erinran mot hästavelsutredningens förslag.

Riksförbundet Landsbygdens folk anser sig i huvudsak kunna instämman i hästavelsutredningens synpunkter och förslag. Liksom Sveriges lantbruksförbund ifrågasätter emellertid riksförbundet, huruvida inte ett större behov av hästar kommer att uppstå än utredningen räknat med. Riksförbundet anför härom bl. a. följande.

Utredningen har ansett, att de förefintliga jordbrukstraktorerna å mindre bruksdelar i skogsbygderna kommer att bibehållas. Det kan emellertid starkt ifrågasättas, huruvida icke jordbrukets alltmer försämrade härlighet medför att nyanskaffning av traktorer underlåtes och i stället en återgång till hästdrift i viss mån äger rum. Behovet av hästar skulle härigenom stiga. Det bör även observeras, att landets sammanlagda skogsavverkning för närvarande är för liten med hänsyn till totala skogsproduktionen. Stigande avverkningar i hela landet kan därför förväntas och kommer även detta att medföra ett ökat behov av hästar. Redan nu har vid normal avverkning förefunnits lokal brist på skogshästar, trots att hästantalet för närvarande beräknas vara ca 200 000 eller dubbelt så stort som det genom utredningen beräknade behovet år 1965. Även om viss rationalisering äger utredning beträffande skogskörningarna, är riksförbundet tveksamt huruvida behovet av hästar — särskilt skogshästar — skall kunna reduceras i sådan grad, som utredningen antagit. Förbundet vill därför framhålla att med hänsyn till skogsbrukets behov, hästarnas åldersklassfördelning och förekomst, hästbristen kan bli akut inom en relativt kort tidsrymd och hästavelsfrågorna är allvarigare än vad som framgår av betänkandet. Dessa synpunkter bör uppmärksammas vid utformandet av stödåtgärderna.

Beträffande detaljerna av hästavelsutredningens förslag skiljer sig riksförbundets uppfattning på några punkter från utredningens. Sålunda anser förbundet 5 år vara för kort tid för stödåtgärdernas varaktighet. Såsom skäl för denna åsikt anföres följande.

Utredningen har rekommenderat, att de föreslagna åtgärderna skulle tillämpas under 5 år, varefter skulle prövas huruvida stödåtgärderna icke kunde upphöra. Förbundet ifrågasätter starkt, om icke skäl föreligger att åtgärderna bör avse en tidsrymd av 10 år. Enligt utredningens eget bedömande har någon stabilisering av hästbeståndet icke uppnåtts år 1965, vilket bör vara fallet då stödåtgärderna upphäves. Planeringsarbetet och uppfödning av hästar är en relativt långsiktig investering och förbundet förmenar därför, att åtgärderna till hästavelns befrämjande bör under alla omständigheter utgå under längre tidsrymd än 5 år. Förbundet ifrågasätter f. ö., huruvida statsmakterna någonsin har möjlighet att underlåta att stödja en inhemsk hästavel.

Riksförbundet motsätter sig vidare på det bestämdaste att fonderna slopas, enär dessa på sin tid tillkom för att full garanti skulle skapas för att hästaveln — oberoende av det budgetära läget — skulle få sina behov tillgodosedda. Slutligen framhålls att om, såsom även förbundet anser riktigt, enskilda hingsthållare erhåller möjlighet att få samma stöd som hingstföreningar, en uppräknig av härför avsedda medel i behövlig omfattning bör ske.

Hushållningssällskapens förbund uttrycker inledningsvis sin tillfredsställelse över att hästavelsutredningen låtit verkställa noggranna och omfattan-

de undersökningar rörande läget och utvecklingstendenserna inom hästaveln samt rörande det framtida hästbehovet. Jämföres dessa undersökningar med tidigare liknande undersökningar finner man verifierat vad man i dessa ting på olika håll och jämväl inom förbundet under senare tid förmodat, nämligen att förhållandena på hästavelns område ingalunda har nått önskvärd stabilitet. I dagens läge kan det därför enligt förbundets åsikt icke bli fråga om att begränsa det statliga stödet åt hästaveln. Snarare synes utredningsmaterialet tyda på att detta hellre bör ökas och effektiviseras.

Förbundet delar alltså utredningens uppfattning att särskilda stödåtgärder även i fortsättningen bör från det allmännas sida vidtagas i syfte att bispringa hästaveln. Vidare tillstyrker förbundet förslagen att det särskilda stödet icke bör avse kortare tid än 5 år, att de tillfälliga stödåtgärderna inarbetas i det ordinarie stödet, att enskilda hingsthållare skall kunna få samma bidrag som hingstförening samt att lantbruksstyrelsen skall erhålla större frihet vid dispositionen av de statliga stödbeloppen. Särskilt det sista är ett gammalt önskemål, som såväl hushållningssällskapen som förbundet hyscr.

Däremot anser sig förbundet icke kunna förorda hästavelnutredningens förslag i fråga om fonderna och om övergång till statlig kreditgaranti. Här- om anför förbundet följande.

I och för sig skulle det kanske kunna synas likgiltigt, om den nuvarande långivningen från statens lånefond för hästavelns främjande ersattes med andra stödformer på sätt utredningen föreslagit. Emellertid innebär utredningens förslag i detta stycke en uppenbar och betydande försämring av statsstödet, i varje fall i vad detta avser lån för inköp av avelsdjur. Dessa lån är nämligen nu räntefria och det stöd, som ligger häri, skulle enligt utredningens förslag försvinna. Att i nuvarande för hästaveln bekymmersamma läge borttaga denna form av stöd är enligt förbundets mening inte tillrådligt. Vidare må framhållas, att ett system med statlig kreditgaranti är en för hästavelns långsiktiga stödande olämplig låneform, bl. a. genom att räntekostnaderna göres beroende av läget på den allmänna kreditmarknaden. Förbundet anser därför, att långivningen från ifrågakvarande fond bör upprätthållas även i fortsättningen. Förbundet kan inte heller biträda förslaget att behållningen å statens hästavelnsfond skulle den 1 juli 1959 tagas i anspråk vid bestämmandet av medelsdispositionen för budgetåret 1959/60. Utredningen har icke på något sätt motiverat denna omläggning. Någon omständighet, som kan ge anledning till att man nu frångår 1947 års riksdagsbeslut om fondens tillkomst, har icke inträffat. En upplösning av fonden skulle därför bland hästuppfödarna betraktas som ett avsteg från de utfästelser, som genom nämnda riksdagsbeslut lämnades i samband med att totalisatormedlen sammanfördes med de allmänna inkomsterna på statsbudgeten. Enligt förbundets mening talar alla skäl för att ifrågakvarande fond alltjämt bibehållas. Det labila läge, vari hästaveln befinner sig, gör det än mer angeläget att fonden bibehållas såsom en reserv, vilken kan anlitas, när behov av ett extraordinärt stöd för hästaveln uppkommer.

Vidare finner sig förbundet icke kunna biträda hästavelnutredningens beräkning av medelsbehovet eftersom denna skulle innebära en sänkning av stödet med 100 000 kronor för år, om man jämför med genomsnittet för de 3 senaste budgetårens medelsåtgång. En sådan sänkning bör enligt för-

bundets åsikt icke ifrågakomma i ett läge, som måste anses mera påkalla ökning än minskning av stödet åt hästaveln. Förbundet föreslår för sin del därför, att ifrågavarande medelsbehov uppräknas med nyssnämnda belopp till 2 100 000 kronor.

Förbundet erinrar till sist om den översyn, som pågår inom lantbruksstyrelsen rörande hästpremieringsförfarandet. Denna översyn, som förbundet anser utomordentligt viktig, påbörjades för flera år sedan men har på grund av personalbrist ej kunnat drivas med önskvärd skyndsamhet. Förbundet ifrågasätter därför, om ej översynen bör fullföljas på Kungl. Maj:ts föranstaltande och hemställer att detta spörsmål överväges.

De 3 hästavelsföreningarna ansluter sig alla till hästavelsutredningens förslag utom i vad gäller fondernas avveckling och införandet av statlig lånegaranti, vilka åtgärder avstyrkes. Föreningarna åberopar därvid samma synpunkter, som anförts av lantbruksstyrelsen m. fl. och vilka redovisats i det föregående. *Avelsföreningen för svenska ardennerhästen* föreslår emellertid därjämte, att lånemöjlighet skall införas jämväl för ardennerston, i likhet med vad som länge gällt för andra raser. *Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen* ifrågasätter, om de av hästavelsutredningen beräknade anslagen kommer att förslå för att täcka de av utredningen föreslagna stödåtgärderna. Därvid syftar föreningen bl. a. på förslaget om att i fortsättningen enskild hingsthållare skall kunna få samma bidrag som hingstförening. Vidare påpekar *Föreningen nordsvenska hästen*, att utredningen icke för kallblodsavelns del diskuterat ett införande av uppfödningsspremier, en stödform som ju tillämpas inom varmblodsaveln och föreslås förlängd. Föreningen förmodar, att detta berott på att utredningen ansett ett sådant förslag utsiktslöst på grund av de betydande kostnader det skulle medföra. Enligt föreningen bör dock i varje fall i begränsad utsträckning även inom kallblodsaveln kunna tillämpas ett system med uppfödningsspremier. Detta skulle verka kvalitetshöjande inom hästaveln.

Ridfrämjandet yttrar sig endast såvitt förslagen berör föreningens verksamhet och anför följande.

Även om statliga lånegarantier lämnas för krediter upptagna på allmänna lånemarknaden kommer detta att medföra en icke oväsentlig fördyring i fråga om anskaffningen av hästar för ridhusdrift genom den ränta, som måste erläggas under eventuellt en 5-årsperiod.

Förslaget att långivningen till uppförande m. m. av ridhusanläggningar bör ersättas med bidrag till täckande av byggnadskostnaderna intill högst 75 procent och att den årliga bidragssumman höjes till 500 000 kronor synes vara ändamålsenligt. Mot kravet att garantier kan lämnas för att anläggningarna får avsedd användning under rimlig tid, förslagsvis 15 år, finns ej heller något att erinra, dock synes den föreslagna tiden om 15 år väl lång, då hela verksamheten till sist kommer att bli beroende på statsmakternas fortsatta inställning till ridsporten. 10 år bör därför vara maximum.

Däremot kommer förslaget att utbetalningen av bidragen bör ske sedan vederbörande anläggning slutförts, och att vid behov av kredit under byggnadstiden skulle kunna förfaras på samma sätt som vid uppförande av sportlokaler, vilka i regel uppföres med kommunal borgen, att i hög grad försvåra

lokalavdelningarnas möjligheter till ridhusbyggen. Att erhålla borgen av kommunal myndighet är nämligen helt beroende av dess inställning till ridporten. Erfarenheterna har härvidlag givit vid handen att denna är mycket växlande från välvilighet till avoghet. Följden kan bli att å platser med stort häst- och ridintresse verksamheten försvåras på grund av kommunal likgiltighet. Det synes icke vara rättvist att ej alla lokalavdelningar får samma möjligheter. En kredit antingen hos kommunal myndighet eller på allmänna lånemarknaden kommer f. ö. att medföra betydande räntekostnader och fördyra bygget.

Upphörandet av statens lånefond för hästavelns befrämjande har föreningen svårt att godtaga. Enligt föreningens åsikt bör fonden bibehållas för fortsatt anslagsgivning i utjämnande syfte mellan ur budgetår synpunkt goda och sämre år och på så sätt att fonden tillföres medel under goda år för anslagsgivning under sämre år. Likaså bör någon ändring inte ske i fråga om sättet för anslagstilldelningen, vilket hittills visat sig ändamålsenligt.

De svenska lantliga ryttarföreningarnas centralförbund har ingen annan erinran än att förbundet icke kan tillstyrka avveckling av statens lånefond för hästavelns befrämjande och övergång till statlig kreditgaranti.

Såsom redan förut antytts är endast statskontoret och Sveriges skogsägareförbund mera kritiska mot hästavelsutredningens förslag.

Statskontoret ifrågasätter sålunda, om särskilda stödåtgärder för hästaveln f. n. tjänar något ändamål. Till närmare motivering härför anför ämbetsverket.

Såsom framgår av utredningen har oaktat de rätt omfattande statliga stödåtgärderna åt hästaveln en fortlöpande minskning skett av hästbeståndet alltsedan det senaste krigsslutet. Denna nedgång i antalet hästar torde fortsätta även under den närmaste framtiden. Jämväl behovet av hästar kan beräknas ytterligare nedgå undan för undan på grund av fortsatt mekanisering inom jord- och skogsbruket samt minskad efterfrågan på hästar för militärt bruk. Härtill kommer, att pågående minskning i skogsavverkningen inom landet torde komma att medföra en nedgång i efterfrågan på hästar för skogsbruk, åtminstone inom den närmaste framtiden. Redan angivna omständigheter ger enligt statskontorets mening anledning ifrågasätta, om särskilda stödåtgärder för hästaveln för närvarande tjänar något ändamål.

Statskontoret har även uppmärksammat, att från olika håll kritik framförts mot nuvarande särskilda stödåtgärder i form av inlösen av frisedlar samt bidrag till hingsthållning. Denna kritik är enligt statskontorets mening ägnad att framkalla tvivel om värdet av gällande särskilda stödformer som stimulanseffekt för ökad hästavel, i vart fall i den del stödet utformats enligt frisedelssystemet. Det synes även befogat att antaga, att den successiva nedgången i antalet hästar beror på att hästaveln naturligt anpassats efter efterfrågan på hästar, varför det förtjänar ingående övervägas, om utrymme överhuvudtaget bör lämnas för nuvarande särskilda stödåtgärder åt hästaveln, i all synnerhet som utredningen anser, att tillgången på arbetshästar de närmaste åren hör kunna täcka behovet. I allt fall synes noga böra prövas, om — såsom utredningen föreslagit — stödverksamheten verkligen bör fortsätta i ungefär samma utsträckning som nu är fallet.

Utöver dessa principiella synpunkter har utredningens uttalanden och förslag givit statskontoret anledning till följande erinringar.

Då statsmakterna icke torde böra binda sig för längre tid än som kan vara oundgängligen erforderlig, föreslår statskontoret att gillighetstiden för eventuella stödåtgärder begränsas till en 3-årsperiod.

Beträffande förslaget om övergång till systemet med statlig kreditgaranti framhåller statskontoret följande allmänna synpunkter.

Systemet med statsgarantier för lån kan — särskilt under tider med knapp kapitaltillgång — leda därhän, att andra fullt legitima och för vår hushållning viktiga kreditanspråk avvisas av kreditinrättningarna, som måhända finner det fördelaktigare att inrikta sig på den helt riskfria statsgaranterade utlåningen. I nuvarande arbetsmarknadsläge med behov av ökade investeringar till motverkande av arbetslöshet synes en sådan utveckling föga önskvärd även om de belopp, om vilka det i förevarande fall kan bli fråga, sammanlagt icke torde komma att uppgå till någon mera betydande summa. Statskontoret har vidare mött den erfarenheten, att bankerna i fall då låntagare kommit på obestånd ej i första hand gör sig betalda ur låntagarens egendom utan omgående i enlighet med statsverkets borgensförbindelse anmodar vederbörande myndighet att betala deras fordran. Även för låntagaren innebär förslaget om övergång till kreditgarantisystem en nackdel i så måtto, att han vid lån i allmän kreditinrättning måste erlægga ränta, medan lån ur statens lånefond för hästavelns befrämjande är räntefria. Även en del andra frågor kan aktualiseras, om ett system med statlig kreditgaranti införes, såsom spörsmålet om inte ett sådant system kräver ett effektivt redovisnings- och kontrollsystem, som bereder statsmakterna möjlighet till fullständig överblick över engagemangen. Erinras må, att 1956 års fondutredning fått i uppdrag att verkställa utredning rörande den statliga fondförvaltningen och vissa därmed sammanhängande frågor. Statskontoret ifrågasätter, om icke förevarande ärende i den del detsamma berör spörsmål, som kan uppkomma vid en övergång till statligt kreditgarantisystem, bör överlämnas till fondutredningen för att beaktas vid fullgörandet av dess uppdrag.

I fråga om utredningens förslag avseende finansiell hjälp för uppförande av ridhusanläggning anför statskontoret.

På denna punkt innebär utredningens förslag inte någon principiell skillnad mot det nu tillämpade systemet. Även med utredningens förslag torde säkerhet få krävas för anläggningens utnyttjande för sitt ändamål och för eventuell återbetalning samt preskriptionsbrytning ske vart tionde år. Väsentlig förenkling skulle däremot vinnas, därest bidraget lämnas utan villkor. I så fall bör det dock begränsas till förslagsvis högst 40 procent av slutlig anläggningskostnad. Vidare må uppmärksammas, att lån enligt gällande bestämmelser kan beviljas icke blott för byggande av ridhusanläggning utan även för inköp, ombyggnad eller inrättande av sådan anläggning. I förslaget angives däremot endast, att bidrag intill högst 75 procent bör utgå till täckande av byggnadskostnaderna. Det är sålunda oklart, huruvida statsbidrag bör kunna erhållas även för exempelvis inrättande till ridhusanläggning av redan uppförd byggnad. Vid närmare utformning av det föreslagna systemet med bidrag för ridhusanläggning torde föreskrifter böra meddelas av motsvarande innehåll som i 15 § 2 st. kungörelsen 1957: 357. Huvudmannen för ridhusanläggningen bör vidare avkrävas förbindelse att hålla byggnaden brandförsäkrad till belopp, som lanbruksstyrelsen godkänner — även under byggnadens uppförande. En förutsättning för beviljandet av ifrågasvarande bidrag bör enligt hästavelnutredningen vara, att ga-

rantier lämnas för att de med hjälp av bidragen uppförda anläggningarna får avsedd användning under rimlig tid, förslagsvis 15 år. Utredningen får anlagas härmed även avse, att avskrivningstiden för statsbidrag till anläggningen skall begränsas till 15 år. Enligt statskontorets mening bör utgivet statsbidrag kunna återkrävas, därest ridhusanläggningen ej längre utnyttjas för sitt ändamål. Vid sådant återkrav bör dock visst procentuellt avdrag göras för varje fullt år anläggningen brukats enligt det med bidraget avsedda syftet, såsom fallet är beträffande statsbidrag för uppförande eller inrättande av sjukvårdsanläggning. I övrigt synes som förutsättning för rätt att komma i åtnjutande av statsbidrag till byggnadsarbeten för ridhusanläggning förslagsvis böra uppställas villkor motsvarande dem som anges i 5 § kungörelsen den 22 december 1939 (nr 910) angående statsbidrag till nybyggnader m. m. vid vissa anstalter för lantbruksundervisning. Avskrivningstiden för statsbidrag till ridhusanläggning bör dock ej sättas kortare än 20 år. Utredningens förslag, att bidrag till ridhusanläggning bör utbetalas först sedan anläggningen slutförts, synes lämpligen böra kompletteras med krav på att anläggningen även skall ha avsynats och godkänts, samt att räkenskaperna å arbetena eftergranskats, förslagsvis av lantbruksstyrelsen. Sistnämnda styrelse bör vidare äga bestämma å vilket belopp statsbidrag skall utgå.

Med anledning av utredningens uppgift att något krav på återbetalning av ridhuslån icke förekommit sedan denna stödform infördes år 1947, upplyser statskontoret i detta sammanhang, att konkursförfarande inletts mot ägaren av ett ridhusföretag samt att statskontoret i konkursen bevakar kronans fordran på grund av utlämnat ridhuslån.

Med hänsyn till vad som tidigare förekommit och uttalats i dessa frågor anser sig statskontoret vidare icke kunna förorda förslagen att enskilda hingsthållare skall kunna få samma bidrag som hingstföreningar samt att frisedlar skall kunna lämnas till belopp, vilket omräknat i nuvarande penningvärde motsvarar det stöd av förevarande slag som bestämdes år 1953.

Vad slutligen angår medelsberäkningen och därmed sammanhängande frågor anför statskontoret.

Utredningen föreslår, att ramen för bidrag till ridhusanläggningar uppräknas till 500 000 kronor. Under erinran att framställning av lantbruksstyrelsen i anslagsäskandena för innevarande budgetår om höjning — i motsvarande utsträckning som nu förordas — av det belopp, som finge utnyttjas till lån, lämnats utan bifall av statsmakterna anser statskontoret, att det nu framförda förslaget ej bör bifallas.

Enligt utredningens förslag bör kvarstående behållning den 1 juli 1959 å statens lånefond för hästavelns befrämjande överföras till reservationsanslaget till befrämjande av husdjursaveln och där redovisas som reservationsbelopp, avsett endast för bidrag till ridhusanläggningar. Framhållas må, att statens lånefond för hästavelns befrämjande bildades år 1947 med ett kapital å 7 000 000 kronor genom sammanslagning av vissa fonder samt genom tillskott från stuteriväsandets fond. Av förenämnda summa å 7 000 000 kronor skall 300 kronor återgå till riksgäldskontoret såsom återbetalade kapitalmedel samt 2 066 700 kronor återföras till respektive avskrivningsanslag. Återstående 4 933 000 kronor bör, i den mån de inte såsom utredningen förordat överföres till förenämnda reservationsanslag, tillgodoföras inkomsttiteln Diverse inkomster, delposten övriga diverse inkomster.

Sveriges skogsägareförbund är av den bestämda upptattningen, att hästavelstudredningen underskattat det närliggande framtida behovet av arbetshästar, särskilt vad skogsbruket beträffar. Härom anför förbundet följande.

Utredningen har gjort den prognosen, att hästillgången under de närmaste åren bör kunna täcka behovet. Förbundet, som i denna fråga framför allt anlägger skogsbrukets synpunkter, måste emellertid ifrågasätta, om icke utredningen härvid bygger sina slutsatser på i flera avseenden missvisande underlag. Sålunda grundas utredningsinstitutets undersökning beträffande användningen av arbetshästarna på förhållandena under år 1957. Under detta år torde avverkningsvolymen ha varit mindre än genomsnittet för den senaste 10-årsperioden. Men såsom ännu betydelsefullare i detta sammanhang framstår det faktum, att avverkningsvolymen enligt av statens skogsforskningsinstitut verkställd beräkning väsentligt måste utökas med hänsyn till allt för stora arealer i de äldre åldersklasserna. Denna omständighet antyder ett väsentligt större behov i framtiden av dragkraft för skogskörslor, och därvid icke minst av hästar, än vad utredningen synes ha räknat med.

Den genom utredningsinstitutets undersökning påvisade ojämna spridningen av hästbeståndet i landet i förhållande till skogstillgångarnas belägenhet och svårigheterna att till följd därav till fullo utnyttja befintligt hästmateriel synes ytterligare vara en omständighet, som måste medföra stark disproportion mellan tillgång och behov av skogshästar. Den högst abnorma åldersfördelningen i hästbeståndet med ett stort antal överåriga arbetshästar liksom det förhållandet, att på vissa håll redan vid nuvarande bestånd om 203 000 arbetshästar föreligger brist på eller svårigheter att uppbbringa lämpliga hästar för skogskörning, talar enligt förbundets mening för, att man vid jämförelse mellan tillgång och behov av skogshästar icke bör räkna så optimistiskt som utredningen gjort.

Om icke kraftigare stödåtgärder för hästaveln vidtages än vad utredningen föreslår, lär därför enligt förbundet en för skogsbruket redan lokalt påtagbar brist på hästar mycket snart komma att mera allmänt accentueras. Å andra sidan noterar förbundet med tillfredsställelse att utredningen beaktat flera av de förslag till åtgärder, som förbundet och andra skogsbrukets organisationer tidigare föreslagit. Utredningen synes emellertid icke till fullo beaktat betydelsen av uppfödningssubventioner. De av utredningen föreslagna åtgärderna syftar liksom de nu gällande främst till att stödja själva avelsarbetet, men däremot i mindre omfattning den egentliga uppfödningen av unghästar. Det är enligt förbundets mening av utomordentlig betydelse, att det led i arbetet för ett bättre hästbestånd, som avser uthäpningsfrågan från föl till körduglig häst, erhåller ett starkt stöd, förslagsvis i form av uppfödningssubventioner om minst 500 kr. Sådana subventioner skulle verksamt bidra till att hejda nedslaktningen av föl och utjämnat rådana starka disproportion mellan å ena sidan uppfödningssubventioner, å den andra marknadspriser för unghästar. Utan bidrag i någon form till uppfödning och inkörning av unghästar lär alla åtgärder till ökad fölproduktion bli tämligen ändamålslösa.

I detta sammanhang understryker skogsägareförbundet även betydelsen av att stödåtgärderna till själva hästaveln kompletteras med åtgärder för utbildning av personal i hästvård och skogskörning. Till följd av avhästningen inom armén har nämligen skogsbruket alltmer fått kännning av bristen på kör- och hästkunnigt folk.

Under hänvisning till att totalisatormedlen år 1957 enligt uppgift uppgick till inte mindre än ca 25 miljoner kronor, finner förbundet till sist skäligt, att en större andel därav än utredningen föreslagit disponeras för hästavelns och då främst kallblodsavelns främjande på sätt förbundet framhållit i sitt yttrande.

Slutligen har *riksräkenskapsverket* yttrat sig rörande frågan om dispositionen av förefintlig behållning å statens lånefond för hästavelns befrämjande och därvid anfört.

Därest i enlighet med utredningens förslag övergång till ett system med statliga kreditgarantier sker från och med ingången av nästkommande budgetår, bör nämnda utlåningsfond avvecklas vid nu löpande budgetårs utgång. Härvid bör av fondens kontanta behållning ett belopp motsvarande de på fonden redovisade kapitalmedlen om 300 kronor återbetalas till riksgäldskontoret i vanlig ordning. Någon särskild föreskrift härom behöver icke utfärdas. Återstoden av den vid innevarande budgetårs utgång förefintliga kontanta behållningen, vilken skall användas för ett ändamål som icke avses med reservationsanslaget till befrämjande av husdjursaveln, bör med hänsyn härtill och jämväl i betraktande av beloppets betydande storlek icke tillgodoföras detta anslag utan lämpligen överförs till statens hästavelsfond. De medel, som sålunda överföres från utlåningsfonden till hästavelsfonden, bör hållas åtskilda från de medel, som före denna överföring kommer att förefinnas å hästavelsfonden vid innevarande budgetårs utgång och som, även om de enligt utredningens förslag skall användas för samma ändamål som nyssnämnda anslag, bör disponeras härför genom att utgifterna bestrides direkt från hästavelsfonden, särskilt som denna medelsdisposition helt kommer att äga rum under det budgetår övergång sker till den nya ordningen.

Till statens hästavelsfond bör även överföras utlåningsfondens tillgångar i form av utestående fordringar. Detta innebär att återbetalningar av tidigare från utlåningsfonden utlämnade lån kommer att inflyta till hästavelsfonden, på vilken medlen kan reserveras i avbidan på beslut om hur de skall disponeras.

V. Lantbruksstyrelsens anslagsskrivelse för budgetåret 1959/60

Jag torde härefter få lämna en redogörelse för av lantbruksstyrelsen i anslagsskrivelse den 20 augusti 1958 framförda yrkanden rörande statens stöd till hästaveln under budgetåret 1959/60. Dessa yrkanden avser dels medelsanvisning under driftbudgetens nionde huvudtitel till det mera bestående stödet åt hästaveln och till avsättning till statens hästavelsfond, dels fastställande av låneramar för utlåningen från den under kapitalbudgeten upptagna statens lånefond för hästavelns befrämjande.

Under reservationsanslaget *Befrämjande av husdjursaveln* har lantbruksstyrelsen hemställt att anslagsposten till stöd åt hästaveln å ena sidan skall uppräknas med 60 000 kr., varav 50 000 kr. för bidrag till uppfödningsspremier till uppfödare av i kapploppningar deltagande hästar och 10 000 kr. för bidrag till täckande av administrationskostnader för Svenska galoppspor-

lens centralförbund, men å andra sidan skall nedräknas med 200 000 kr. med hänsyn till möjligheterna till ökat ianspråktagande av under posten förefintlig, odisponerad reservation. Styrelsens förslag innebär, att anslagsposten i fråga kan uppföras med ett från 1 138 500 kr. till 998 500 kr. sänkt belopp.

Lantbruksstyrelsens äskande avseende *statens hästavelnsfond* innefattar förslag om att fonden skall för nästa budgetår tillföras ett belopp av 1 000 000 kr. Som motiv för sitt förslag anför styrelsen bl. a., att fonden vid utgången av budgetåret 1958/59 kan beräknas ha minskat med i runt tal 4 100 000 kr.

Vad angår utlåningen under nästa budgetår från *statens lånefond för hästavelns befrämjande* innebär styrelsens yrkande att lån skall få utlämnas till sammanlagt följande högsta belopp för angivna olika låneändamål, nämligen 250 000 kr. för lån till inköp av varmblodiga avelsston, 225 000 kr. för lån till inköp av hingstar av nordsvensk eller gudbrandsdalsk ras, 225 000 kr. för lån till inköp av nordsvenska avelsston, 400 000 kr. för lån till inköp av avelshingstar av ardenerras samt 600 000 kr. för lån till förvärv av ridhusbyggnader och för anskaffande av för ridhusdrift erforderligt hästmateriäl m. m. I förhållande till innevarande budgetår innebär styrelsens förslag en höjning av ramen för sistberörda slag av lån med 200 000 kr., medan låneramarna i övrigt bibehålles oförändrade. Motivet för sin framställning om vidgning av ramen för ridhuslånen anger styrelsen vara att, om den nuvarande ramen å 400 000 kr. icke skulle höjas, detta skulle komma att medföra, att styrelsen under nästa budgetår icke kunde upptaga till prövning nya ansökningar om lån till förevarande ändamål, eftersom beloppet å 400 000 kr. helt åtgår till lån åt de sammanslutningar, för vilka byggnadskostnaden redan godkänts och för vilka lån partiellt tillstyrkts eller beviljats. — Någon förstärkning av lånefondens kapital är ej erforderlig för att nu berörda utlåning skall kunna ske under budgetåret 1959/60.

VI. Departementschefen

Såsom framgår av den föregående redogörelsen åtnjuter hästaveln i landet för närvarande på olika sätt stöd från det allmännas sida. Dessa stödåtgärder är av 2 slag, nämligen dels sådana, som är av mera bestående natur, och dels sådana, som avsetts endast skola vara av tillfällig karaktär.

Då den första gruppen stödåtgärder betecknas såsom mera bestående, innebär detta, att det här är fråga om ett stöd som utgått sedan lång tid tillbaka och inte heller tidsbegränsats framåt. Ifrågavarande stödåtgärder utgöres av såväl bidrag som lån till ett flertal särskilt angivna ändamål för hästavelns främjande. Vilka dessa ändamål är, framgår närmare av den översikt, som lämnats i det föregående. Bidragen utgick tidigare från ett särskilt anslag under nionde huvudtiteln men anvisas numera från en delpost å reservationsanslaget Befrämjande av husdjursaveln under samma huvud-

titel. Lånen utbetalas från statens lånefond för hästavelns befrämjande, som bildats genom sammanslagning av förut tillgängliga specialfonder för låneverksamhet på hästavelns område. Sin nuvarande principiella utformning erhöll ifrågavarande stödverksamhet vid 1947 års riksdag i samband med den då beslutade upplösningen av specialbudgeten för totalisatormedlen.

Vad härefter angår de tillfälliga eller, såsom de pläгат benämnas, de särskilda stödåtgärderna, avser dessa såväl varmbloods- som kallbloodsaveln. För varmbloodsavelns del tillkom stödet vid 1952 års riksdag (JoU 34; rskr. 262) och erhöll formen av ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att tills vidare utbetala vissa uppfödning- och bevaringspremier. Beslut om särskilda stödåtgärder jämväl för kallbloodsaveln fattades vid påföljande års riksdag (prop. 121; JoU 27; rskr. 334). Stödåtgärderna innefattade här bidrag till hingsthållning och utställande av s. k. frisedlar. Hingsthållningsbidragen avsågs för både föreningar och enskilda men bestämdes till avsevärt högre belopp i förra fallet. I detta sammanhang uttalades, att avsikten med de särskilda stödåtgärderna var att giva hästaveln en sådan uppmuntran, att denna trots dålig lönsamhet skulle kunna uppehållas vid en med hänsyn till landets behov önskvärd nivå. Hästavelns beträngda läge betraktades dock såsom en tillfällig krissituation och det beräknades, att den fortgående minskningen av den svenska häststammen efter några år skulle medföra en bristsituation, varigenom hästpriserna skulle komma att stiga och lönsamheten åter förbättras. Stödåtgärderna bedömdes därför vara erforderliga endast under en begränsad tidsperiod, som bestämdes till 4 år räknat från och med den 1 juli 1953.

Emellertid har det, såsom framgår av det föregående, befunnits nödvändigt att bibehålla de särskilda stödåtgärderna längre än man ursprungligen räknat med. Sålunda har Kungl. Maj:t med stöd av förenämnda bemyndigande förordnat, att uppfödning- och bevaringspremierna må utgå ända till och med år 1958. Efter förslag av Kungl. Maj:t (prop. 135) har vidare 1957 års riksdag (JoU 26; rskr. 325) förlängt giltighetstiden för det särskilda stödet åt kallbloodsaveln till den 1 juli 1959.

Det bör till sist här nämnas, att kostnaderna för alla nu omförmälda särskilda stödåtgärder bestrides ur statens hästavelsfond, d. v. s. den fond som genom tillskott från stuteriväsandets fond inrättades vid avvecklingen av specialbudgeten för totalisatormedlen i syfte att skapa garanti för att hästavelns behov skulle kunna tillgodoses i tillräcklig omfattning, även då det budgetära läget försvårade att erforderliga anslag anvisades för hästaveln.

Samtidigt som i propositionen 1957: 135 föreslogs förlängning av de särskilda stödåtgärderna för kallbloodsaveln angavs, att avsikten var att låta verkställa utredning beträffande frågan om statens fortsatta medverkan till hästavelns främjande. Sådan utredning har nu skett genom en särskild utredningsman, som i anslagsfrågorna samrått med jordbruksanslagsutred-

ningen, och resultatet har närmare redovisats i det föregående. I stora drag innebär de slutsatser och förslag, som utredningen kommit till, följande.

Med utgångspunkt från en av jordbrukets utredningsinstitut gjord stickprovsundersökning angående nuvarande bestånd samt framtida behov av och tillgång på arbetshästar i lantbruket har utredningen ansett sig kunna ställa den prognosen, att hästtillgången under de närmaste åren bör kunna täcka behovet, under förutsättning dock att avelsarbetet hålles uppe. Då emellertid detta inte kan väntas bli möjligt utan statligt stöd, har utredningen förordat att dylikt stöd alltjämt skall lämnas hästaveln och att detta bör ha i huvudsak samma omfattning som hittills. Däremot har utredningen ansett själva konstruktionen av statsstödet böra omprövas. Sålunda har föreslagits, att den nuvarande uppdelningen i bestående och tillfälligt stöd skall upphöra och det senare inarbetas i det förra, att långivningen från statens lånefond för hästavelns befrämjande skall upphöra och ersättas såvitt angår ridhusanläggningar med bidrag och i övrigt med statlig kreditgaranti, att jämväl statens hästavelesfond skall avvecklas samt att i konsekvens med dessa förslag medelsanvisningen för stöd åt hästaveln hädanefter endast skall ske under reservationsanslaget Befrämjande av husdjursaveln å en post avsedd för varmlödsaveln och en för kallblödsaveln. Det har vidare förutsatts, att riksdagen i fortsättningen ej såsom nu skall detaljpröva medelsdispositionen utan blott bestämma storleken av nyssnämnda båda anslagsposter. Dessa har av utredningen upptagits till 750 000 respektive 1 250 000 kronor, motsvarande vad som under senare år i genomsnitt disponerats för ändamålen. Därvid har dock ej medräknats erforderliga medel för bidrag till ridhusanläggningar, vartill föreslagits en ram å 500 000 kronor att till en början utgå från förefintlig behållning å statens lånefond för hästavelns befrämjande.

Vad utredningen sålunda uttalat och föreslagit, har av det övervägande flertalet remissmyndigheter tillstyrkts eller i stort sett lämnats utan erinran. Förslagen om avveckling av de båda fonderna och övergång till statlig kreditgaranti har dock mött opposition särskilt från organisationer och sammanslutningar på hästavelns område. Man har ansett, att detta för hästaveln skulle medföra en påtaglig försämring gentemot nuvarande ordning, bland annat med tanke på ovissheten om det tillfälliga statsstödet fortbestånd. Vidare bör nämnas att det i ett par fall ifrågasatts att utredningen underskattat det framtida behovet av hästar för skogsbrukets del.

Jag torde härefter få övergå till en redogörelse för min egen uppfattning i frågan.

Det torde vara uppenbart, att avgörande för hur man bör ställa sig till spörsmålet rörande statens fortsatta medverkan till hästavelns främjande främst blir en bedömning av tillgången respektive behovet av hästar i framtiden. Lika klart är, att stor osäkerhet måste vidlåda alla försök att bestämma dessa faktorer. Hästavelesutredningen har på grundval av förut omför-

mälda stickprovsundersökning räknat med en minskning av nuvarande hästbestånd från omkring 230 000 djur till cirka 90 000 à 100 000 år 1965. Det framtida behovet har i 3 olika alternativ uppskattats till respektive 115 000, 69 000 och 43 000 hästar. Dessa uppskattningar har lett till prognosen, att tillgången skulle komma att täcka behovet. Denna slutsats har emellertid inte blivit oemotsagd. Sålunda framgår av bland annat Sveriges skogsägareförbunds yttrande att man åtminstone på vissa håll inom skogsnäringen numera inte är övertygad om att inte skogsbrukets behov av arbetshästar kan komma att öka. Å andra sidan har skogsstyrelsen inte någon erinran mot utredningens uppfattning av skogsbrukets behov i förevarande avseende.

Enligt min mening visar utredningen att ett, låt vara minskat men dock inte obetydligt, behov av hästar i lantbruket och skogsbruket kommer att finnas även under den närmaste framtiden. Vidare måste också vederbörlig hänsyn tagas till att både armén och ridsporten har intresse av att hästaveln uppehålls i erforderlig omfattning. Det synes möjligt, att tillgången i och för sig skulle bli tillräcklig för att tillgodose alla dessa behov. Emellertid är det angeläget att söka trygga att häststammen inte nedgår under denna nivå samt att, vilket inte är minst viktigt, hästarnas kvalitet inte försämras. Såsom utredningen framhållit torde detta inte kunna uppnås utan fortsatt medverkan från det allmännas sida. Med hänsyn härtill och då, såsom utredningen jämväl framhållit, den stabilitet man räknat med skulle inträffa på hästavelns område, inte synes ha uppnåtts ännu, finner jag det nödvändigt att i det statliga stödet utrymme lämnas för bibehållande tills vidare ej blott av det mera bestående stödet utan även av de särskilda stödåtgärderna.

Jag har sålunda kommit till den uppfattningen, att hänsynen till såväl kvantiteten som kvaliteten hos hästbeståndet motiverar statligt stöd åt landets hästavel jämväl i fortsättningen. Liksom utredningen har jag därvid utgått från att behovet bör fyllas på grundval av inhemsk avel och att import endast bör förekomma, då speciella skäl föreligger. Jag delar även utredningens mening, att stödet i princip bör givas samma omfattning som för närvarande. Någon ökning därav bland annat i syfte att därigenom giva utrymme för nya eller ändrade stödformer, som på sina håll ifrågasatts, anser jag sålunda inte böra övervägas. Av det sagda följer, att jag kan tillstyrka utredningens förslag att för statsbidrag till hästaveln skall beräknas ett belopp av 2 000 000 kronor, varav för nästa budgetår 750 000 kronor bör avses för varmblodsaveln och 1 250 000 kronor för kallblodsaveln. Härutöver bör på sätt, som närmare utvecklas i det följande, staten alltjämt och i huvudsak i oförändrad utsträckning medverka till att skapa lånemöjligheter för inköp av avelsdjur samt ridhästar. Vidare torde staten även i fortsättningen böra främja tillkomsten av ridhusanläggningar.

Vad härefter angår utredningens förslag om en genomgripande ändring av stödåtgärdernas tekniska konstruktion, talar enligt min mening starka

skäl för en sådan rationalisering, som detta obestriddigen skulle innebära. Då jag, såsom jag förut anfört, anser, att i det allmänna statsstödet bör ges utrymme också för fullföljande tills vidare av de särskilda stödåtgärderna, kan det knappast vara anledning att hålla dessa åtskilda utan bör desamma inarbetas i det mera bestående stödet. Ej heller synes det vara behövt att riksdagen såsom nu i detalj prövar dispositionen av de medel, som avses för hästavelns befrämjande, utan blott fördelningen mellan varmbloods- och kallbloodsaveln. Kungl. Maj:t synes emellertid böra erhålla rätt att om skäl därtill befinnes föreligga göra jämkning i sagda fördelning. Det torde vidare få ankomma på Kungl. Maj:t att, efter förslag av lantbruksstyrelsen i samråd med av hästaveln intresserade organisationer, fastställa en dispositionsplan, som inte bör vara alltför detaljerad.

Genomföres detta förslag, kommer uppenbarligen lantbruksstyrelsen att i fortsättningen få avsevärt mycket friare händer i sin verksamhet på hästavelns område. Det synes också lämpligt, att det i stort sett lämnas åt denna myndighet att — efter det samråd som nyss angivits — inom bestämda gränser avgöra, vilka stödåtgärder som med hänsyn till de vid den aktuella tidpunkten rådande förhållandena bör tillgripas för varmbloods- respektive kallbloodsaveln. En konsekvens härav blir bland annat, att det saknas anledning att nu taga ställning till förslaget om likställighet i stödhänseende mellan hingstföreningar och enskilda hingsthållare. Denna fråga, liksom andra av samma art, torde alltså på sätt nyss sagts få prövas och avgöras av lantbruksstyrelsen. Jag vill dock här uttala, att nämnda förslag med hänsyn till den anslutning det vunnit synes väl värt att noga övervägas.

Vad beträffar statens hästavelsfond, har man betraktat denna och de uttalanden, som gjordes vid dess tillkomst, såsom en särskild garanti för att oavsett det budgetära läget medel även i framtiden i tillräcklig omfattning skall finnas tillgängliga för hästavelns behov. Vid ett genomförande av de förslag till fortsatt statsstöd åt hästaveln som jag förordat i det föregående tillföres anslagsposten till hästavelns befrämjande årligen så stora belopp som anses erforderliga för att stödja hästaveln såväl med avseende på de mera bestående som de särskilda stödåtgärderna. Det kan, av budgetmässiga skäl, icke antagas att statens hästavelsfond, om den kvarstår, kommer att i fortsättningen tillgodoföras större belopp än vad som årligen erfordras för avelns upprätthållande i önskvärd utsträckning. Även med sådan utformning av statsstödet kan detsamma ej förväntas bli större än det ordinarie driftbudgetanslaget kan beräknas bli med den av mig föreslagna uppbyggnaden av stödet. Det måste anses vara till fördel för hästaveln att en stabilisering sker av de nu extraordinära stödåtgärderna i stället för att ovisshet skall råda om huruvida det budgetära läget, efter omprövning varje år, skall medge anslagsanvisning under statens hästavelsfond. På denna grund ansluter jag mig till utredningsförslaget om en avveckling av nyssnämnda fond samtidigt med den i det föregående föreslagna omläggningen i övrigt av statens finansiella bistånd åt hästaveln.

Vad härefter gäller formerna för statens fortsatta understödjande av möjligheterna att erhålla lån för inköp av avelsdjur och ridhästar har utredningens förslag härom, såsom framgår av det förut anförda, rönt starkare invändning. Såvitt angår övergång till kreditgaranti har därvid såsom främsta argument anförts, att detta system skulle innebära en försämring genom att den nuvarande räntefriheten vid hästavelslån kommer att upphöra, något som i hästavelns nuvarande läge inte anses vara lämpligt. Med anledning av denna invändning vill jag erinra om att statsmakterna på senare år vid flera tillfällen klart uttalat sig för systemet med statlig kreditgaranti vid statlig låneverksamhet och även fattat beslut i sådan riktning. Med hänsyn härtill och till det förhållandet, att det enligt min mening knappast kan anses motiverat att just på förevarande område bibehålla det subventionsmoment, som räntefriheten innebär, finner jag mig för min del böra tillstyrka utredningens förslag.

I fortsättningen bör långivningen för inköp av avelsdjur samt hästar för ridhusdrift sålunda ske på den allmänna lånemarknaden mot statlig kreditgaranti. Såsom utredningen anført, bör riksdagen årligen fastställa ramen för garantierna. Jag föreslår, att denna ram för nästkommande budgetår skall bestämmas till 1 100 000 kronor. Vidare bör gälla att garantierna beviljas av lantbruksstyrelsen, efter hörande av vederbörande hushållningssällskap och intresseorganisation, samt att garanti skall kunna avse hela anskaffningskostnaden. Det torde emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att sedermera utfärda närmare bestämmelser i ämnet. Därvid torde även få prövas den av lantbruksstyrelsen väckta frågan om viss åldersbegränsning vid garantilån för inköp av avelsston ävensom spörsmålet om införande av möjlighet till lån jämväl för inköp av ardennerston.

Förutom till de ändamål som nu berörts utgår sedan länge lån också till uppförande m. m. av ridhusanläggningar. Såsom förut antytt har utredningen föreslagit, att dessa lån skall ersättas med bidrag. Mot detta förslag har jag inte någon erinran. Någon större saklig ändring i förhållande till gällande regler torde för övrigt detta inte kunna sägas innebära, eftersom de nuvarande lånen är ränte- och amorteringsfria så länge vederbörande anläggning användes för sitt ändamål. Liksom beträffande nyssnämnda lån bör för ifrågasvarande bidrag gälla, att riksdagen skall fastställa en årlig ram för verksamheten. Denna ram har utredningen ansett böra bestämmas till 500 000 kronor för de närmaste budgetåren. För min del finner jag mig dock för nästa budgetår inte kunna tillstyrka högre belopp än som stått till förfogande för ändamålet de senaste åren och föreslår därför en bidragsram å 400 000 kronor. Bidrag bör kunna lämnas med högst 75 procent av byggnadskostnaderna. I de fall statsbidrag begränsas till 40 procent av de slutliga byggnadskostnaderna torde, såsom statskontoret anført i sitt remissyttrande, några särskilda villkor för bidragsgivningen ej behöva uppställas. Statsbidraget för ändamålet i fråga synes böra beviljas av Kungl. Maj:t, som tillika torde böra äga att meddela de övriga bestämmelser, vilka må befinnas erforderliga. Vid utfärdandet av dylika bestämmelser bör beaktas även de övriga syn-

punkter, som vid ärendets remissbehandling anförts i förevarande hänseende. Med anledning av statskontorets påpekande att av utredningens förslag inte framgår om bidrag skall kunna utgå även för att inrätta befintlig byggnad till ridhus, vill jag uttala, att bidrag uppenbarligen bör kunna lämnas även i sådant fall.

Vid bifall till mina nu framlagda förslag återstår att behandla de rent budgettekniska frågorna.

Jag har förut föreslagit, att för varmbloods- och kallbloodsaveln skall avses (750 000 + 1 250 000 =) 2 000 000 kronor för nästa budgetår. Dessa medel torde böra uppföras såsom olika delposter under reservationsanslaget Befrämjande av husdjursaveln å den upptagna anslagsposten Stöd åt hästaveln. Emellertid torde man, i enlighet med vad lantbruksstyrelsen anført, kunna räkna med att vid ingången av nyssnämnda budgetår skall föreligga en reservation å sagda anslagspost, uppgående till åtminstone 500 000 kronor. Posten synes följaktligen icke behöva uppföras med högre belopp än 1 500 000 kronor för budgetåret 1959/60.

Såsom i det föregående anförts bör statens hästavelsfond avvecklas vid utgången av innevarande budgetår. Å fonden vid nämnda tidpunkt befintlig odisponerad behållning, vilken kan beräknas till lägst 1 200 000 kronor, bör därvid överföras till reservationsanslaget Befrämjande av husdjursaveln och där tillföras anslagsposten Stöd åt hästaveln. Ävenså bör statens lånefond för hästavelns befrämjande avvecklas den 30 juni 1959. Därvid bör förfaras så, att av vid nämnda tidpunkt å fonden befintlig kontant behållning ett belopp motsvarande de på fonden redovisade kapitalmedlen om 300 kronor återbetalas till riksgäldskontoret, medan återstående kontantbehållning tillgodoföres förenämnda reservationsanslag och anslagspost. Å lånefonden utestående fordringar bör upptagas till redovisning på ett särskilt konto under statsregleringsfonden. Framdeles inflytande amorteringar bör likaledes tillgodoföras reservationsanslaget.

Från å reservationsanslaget befintlig reservation bör tills vidare få bestriidas förut omförmälda bidrag till uppförande m. m. av ridhusanläggningar. Därjämte synes lämpligen eventuella förluster på grund av de statliga kreditgarantier, som jag i det föregående förordat, likaledes få täckas av angivna medel.

Till frågorna om anvisande av förut omförmälda anslag för budgetåret 1959/60 samt om fastställande av den ram, inom vilken statlig kreditgaranti för i det föregående angivna ändamål må beviljas under samma budgetår, avser jag att återkomma i 1959 års statsverksproposition vid anmälan av nionde huvudtiteln.

I detta sammanhang torde jag slutligen få anmäla, att Kungl. Maj:t dels den 30 juni 1958 bemyndigat lantbruksstyrelsen att av det för budgetåret 1957/58 anvisade reservationsanslaget Hästavelns befrämjande taga i anspråk högst 120 000 kronor till utdelande av högst 300 uppfödningsspre-

mier å 400 kronor för exporterade varmblodiga remonter samt för avelsston, som uttagits av ordförande i hästpremieringsnämnd eller av den av Avelsföreningen för den varmblodiga hästen i samråd med lantbruksstyrelsen tillsatta uttagningskommissionen, *dels* den 30 oktober 1958 — med ändring av sagda beslut — medgivit, att angivna belopp må disponeras för exporterade varmblodiga remonter, för varmblodiga remonter, som av arméintendenturförvaltningen preliminärt inköpts för leverans år 1959, för varmblodiga hästar, som rekommenderats för arméns behov av stamdraghästar, samt för varmblodiga avelsston, som uttagits av den av Avelsföreningen för den varmblodiga hästen i samråd med lantbruksstyrelsen tillsatta uttagningskommissionen eller av ordförande i hästpremieringsnämnd.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna de förslag till omläggning av stödet åt hästaveln, som angivits i det föregående samt

att i anslutning härtill

dels medgiva, att statens hästavelnsfond må avvecklas med utgången av budgetåret 1958/59 och under fonden den 30 juni 1959 odisponerad behållning må tillgodoföras den under reservationsanslaget Befrämjande av husdjursaveln upptagna anslagsposten Stöd åt hästaveln

dels medgiva, att statens lånefond för hästavelns befrämjande må avvecklas med utgången av budgetåret 1958/59 och under fonden den 30 juni 1959 befintlig disponibel kontant behållning må tillgodoföras den under reservationsanslaget Befrämjande av husdjursaveln upptagna anslagsposten Stöd åt hästaveln

dels ock medgiva, att av under anslagsposten Stöd åt hästaveln befintlig reservation ett belopp av 400 000 kronor må under budgetåret 1959/60 tagas i anspråk till statsbidrag för anordnande av ridhusanläggningar, m. m.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Gunnar Eklund